

A Polgári Törvénykönyv magyarázata

A szerzők:

<i>Baross Gergely</i> 568-578/I. §	<i>Fuglinszky Ádám</i> 339-353. §
<i>Bán Dániel</i> 488-506. §, 514-521. §	<i>Károlyi Géza</i> 522-535. §
<i>Bereczky Sára</i> 365-388. §, 423-461. §, 583-585. §	<i>Kovács Bálint</i> 579-582. §, 586-596. §
<i>Bodnár Zsuzsanna</i> 636-684. §	<i>Nemessányi Zoltán</i> 219-225. §, 474-487. §, 507-513. §
<i>Bodzási Balázs</i> 205-218. §, 249. §, 251-269. §, 272-276. §, 417-422. §	<i>Németh Kinga</i> 328-338. §
<i>Boóc Ádám</i> 1-7. §, 240-242. §, 389-416. §	<i>Osztovits András</i> 94-197. §, 277-297. §, 338/A-338/D. §
<i>Csécsy Andrea</i> 298-318. §	<i>Pomeisl András</i> 319-327. §
<i>Csöndes Mónika</i> 355-364. §	<i>Sándor István</i> 226-239. §
<i>Fabó Tibor</i> 243-248. §, 250. §, 270-271/A. §	<i>Virág Csaba</i> 198-204. §, 462-473. §
<i>Fézer Tamás</i> 8-87. §, 536-567. §	<i>Zoványi Nikolett</i> Irodalomjegyzék

Szerkesztette:

Osztovits András

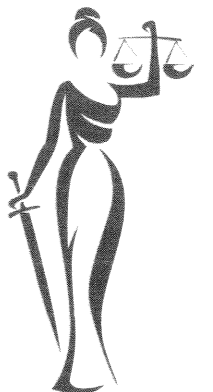
A szerkesztő munkáját segítette:

Villám Krisztián

A kézirat lezárásának dátuma: 2011. június 30.

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
UNIVERSITY OF PÉCS

és (összszerszerűségének bizonyítása a megrendelőt terheli, azt azonban a szállítónak kell bizonyítania, hogy a garantált eredmény elmaradása az átadás után felmerült okoknak, így a hiányos tartási és takarmányozási körülményeknek a következménye (BH1983. 34.).

5. A szavatossági jogok gyakorlására vonatkozó szabályok alkalmazása a jótállási jogokra

A Ptk. 248. § (5) bekezdésének szabálya szerint a jótállási jogok gyakorlásánál megfelelően alkalmazni kell a szavatossági jogok gyakorlására vonatkozó szabályokat. E szabályok alkalmazására nyilván akkor és annyiban kerülhet sor, ha és amennyiben a felek megállapodásából, a kötelező jótállás szabályaiból, továbbá a reklámban a jótállás kapcsán tett kijelentésekből, tehát a jótállás tartalmából, feltételeiből más nem következik.

A szabály tartalmi kitöltése a joggyakorlatra vár. A kifogás jótállási határidőn belül, de mégis indokolatlan késedelemmel történő benyújtása kapcsán már megjelent olyan álláspont (ld. a 4.1 alatt kifejtetteket), hogy a Ptk. 307. §-nak megfelelő alkalmazásával, a késedelemmel okozott kárért a jogosult felelőssé tehető. Eltérő jótállási feltételek hiányában megfelelően alkalmazhatónak véljük a következő szavatossági szabályokat is:

A jogosult a választott szavatossági (jótállási) jogáról másra térhet át. Az áttéréssel okozott kárt köteles a kötelezettnek megtéríteni, kivéve, ha az áttérésre a kötelezett magatartása adott okot, vagy az áttérés egyébként indokolt volt [306/A. §]

A szavatossági (jótállási) igényt a szolgáltatott dolog minden olyan hibája miatt határidőben érvényesítettnek kell tekinteni, amely a megjelölt kellékhányt (jótállás körébe tartozó hibát) előidézte. Ha azonban a jogosult a szavatossági (jótállási) igényét csak a dolognak - a megjelölt hiba szempontjából - elkülöníthető része tekintetében érvényesíti, a szavatossági (jótállási) igény a dolog egyéb részeire nem minősül érvényesítettnek [308/B. §].

A szavatossági (jótállási) jogok az ugyanabból a jogalpból eredő követeléssel szemben kifogásként a határidők eltelte után is érvényesíthetők [308/C. §].

A szavatossági (jótállási) kötelezettség teljesítésével és a szerződés szerű állapot megteremtésével kapcsolatos költségek - ideértve különösen az anyag-, munka- és továbbítási költségeket - a kötelezettet terhelik. Fogyasztói szerződés esetében a felek ettől eltérő megállapodása semmis. Kicserélés vagy elállás esetén a jogosult nem köteles a dolognak azt az értékcsökkenését megtéríteni, amely a rendeltetés szerű használat következménye [309. § (1)- (2)].

311/A. § A hibás teljesítés (jótállási) jogkövetkezményeire vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell akkor is, ha a kötelezettség nem dolog szolgáltatására irányul; ilyenkor a kicserélésen a szolgáltatás újbóli teljesítését kell érteni.

6. A jótállás szabályainak alkalmazása a külgazdasági kapcsolatokban

1978. évi 8. törvényerejű rendelet a Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvének a külgazdasági kapcsolatokra történő alkalmazásáról 11. §-ban úgy rendelkezik, hogy jótállás esetén a kártérítési felelősség alól a kötelezett az általános szabályok szerint mentheti ki magát. Ebben a körben tehát a kötelezettnek nem azt kell bizonyítania a felelősség alóli mentesüléshez, hogy a hiba oka a teljesítést követően keletkezett, hanem azt, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható.

A külgazdasági kapcsolatok körébe tartoznak a tvr. 1. §-a alapján:

a) az 1974. évi III. törvény a külkereskedelemtől¹ (a továbbiakban: KKT.) hatálya alá eső tevékenységgel (külkereskedelmi tevékenység), továbbá a nemzetközi bank- és biztosítási tevékenységgel, a nemzetközi postai és távközlési, személyfuvarozási és belföldi által teljesített áru fuvarozási szolgáltatásokkal, a tudományos-műszaki együttműködéssel, valamint az idegenforgalommal összefüggő és b) egyfelől gazdálkodó szervezetek [Ptk. 685. § c) pontja], ideértve a külföldi részvétellel működő gazdasági társulásokat is, másfelől külföldiek között létrejövő polgári jogi jogviszonyok. Magánszemély személyes szükségletének az áru forgalom és szolgáltatások körében való kielégítését szolgáló tevékenysége nem tartozik a külgazdasági kapcsolatok körébe.

A bankgarancia

249. § A bank kötelezettséget vállalhat arra, hogy meghatározott feltételek - így különösen bizonyos esemény beállta vagy elmaradása, illetőleg okmányok benyújtása - esetében és határidőn belül a kedvezményezettnek a megállapított összeghatárig fizetést fog teljesíteni.

Áttekintés

1. A bankgarancia célja és gazdasági szerepe

2. A bankgarancia típusai

¹ A törvény EU-s csatlakozásunk napjától, 2004. május 1-től hatálytalan. Hatálya alá az áruk, szolgáltatások és az anyagi értéket képviselő jogok nemzetközi forgalma, a nemzetközi termelési és kereskedelmi együttműködés és szakosítás, a külföldi gazdasági vállalkozások, a külföldiek magyarországi kereskedelmi tevékenysége tartozott. Külkereskedelmi tevékenységnek minősült a külkereskedelmi szerződés előkészítése, megkötése és teljesítése. Ha jogszabály másként nem rendelkezett, külkereskedelmi szerződésnek minősült a törvény hatálya alá tartozó gazdasági tevékenység körében belföldi által külföldivel kötött szerződés.

3. A bankgarancia jogi természete

3. 1. A személyi biztosítéki jelleg
3. 2. A garanciához kapcsolódó jogviszonyok
3. 3. A járulékoság hiánya
3. 4. A bankgarancia szerződéses jellege

4. A bankgarancia lényeges tartalmi elemei

4. 1. Az érintett személyi kör megjelölése
4. 2. Kifejezett kötelezettségvállalás
4. 3. Az összeghatár megjelölése
4. 4. A lehívás (érvényesítés) feltételeinek a meghatározása
4. 5. A bankgarancia átruházhatósága
4. 6. Más hitelintézetek közreműködése
4. 7. A garancia érvényességi idejének a meghatározása
4. 8. A bank felszabadítása a kötelezettségvállalás alól
4. 9. Egyéb tartalmi elemek

5. A bankgarancia elhatárolása más jogintézményektől

5. 1. Bankgarancia és bankkezesesség
5. 2. A garancia és a jótállás
5. 3. Bankgarancia és akkreditív
5. 4. Garancia és biztosítás

6. Bankgarancia a nemzetközi kereskedelemben

1. A bankgarancia célja és gazdasági szerepe

A bankgarancia a hazai és a nemzetközi kereskedelemben kiemelkedően fontos fizetési biztosíték. Gazdasági szerepe speciális bankszolgáltatásként elsősorban annak elősegítése, hogy az egymás közötti elszámolásokban a jogosultak a követeléseiket érvényesíthessék, illetve a kötelezettek a tartozásaikat időben megfizessék.

A bank garanciavállalás esetén hasonló tevékenységet végez, mint hitelnyújtás során, ezért a bankgarancia – a bankkezesességgel együtt – hitelműveletnek, a hitelnyújtás egyik esetének tekinthető. A bankgarancia a bank számára ugyanolyan kockázatvállalás, mintha hitelt nyújtana, ezért kiadásához hasonló feltételeket is támaszt, mint hitelnyújtás esetén. Bankgarancia esetén a bank rizikója nem különbözik a szokásos hitelrizikótól. A banki üzletszabály-

zatok ezzel kapcsolatban azt rögzítik, hogy a bankgarancia kiadására irányuló megbízás elbírálása a hitelnyújtással azonos módon történik. Ennek megfelelően a bank csak hitelképes ügyfélért vállal garanciát, illetve a garanciavállalást jellemzően viszontbiztosítékhoz (óvadék, kezességvállalás) köti.

A bankgarancia - mint a kötelezettségvállalás egy speciális formája - a letét háttérbe szorulásával kezdett elterjedni a magyar banki gyakorlatban.² A letéthez való hasonlóság azonban mind a mai napig kimutatható, hiszen a bankgarancia készpénzletétet pótol. Ezzel áll összefüggésben az is, hogy bankgarancia esetén erős az óvadékkal való rendeltetésbeli hasonlóság. A garancia célja ugyanis az, hogy a kedvezményezett ugyanúgy birtokon belül legyen, mintha óvadékkul készpénzletétet helyeztek volna el. Teljesítési garanciáknál gyakori a merőben óvadéki letétjelleg, de a versenytárgyalási – ún. bánatpénz – garancia esetében is gyakran előfordul a gyakorlatban letétpótló jellegű garancia.³ A bankgarancia, a letét, valamint az óvadék – és részben a kötbér - közötti összefüggéseket érinti a BH 2010/1/16. jogeset is.

A modern jogrendszerekben garancia néven ismert jogintézmény eredete a római jogi „promissio indemnitas”-ra vezethető vissza. A jogintézmény nyomai fellelhetőek a középkorban is. A garancia azonban a 19. századi német jogirodalomban új megfogalmazást kapott, amely alapján a garanciát olyan szerződésnek tekintették, amely által a garáns ingyenesen elvállalja egy szerződés kockázatát avégett, hogy az így biztosított felet a szerződés megkötésére rábírra. Az ingyenességet természetesen ma már nem tekintik a garancia fogalmi elemének. Azt pedig, hogy maga a garáns bank kívánná rábírnivalamire a kedvezményezettet, legfeljebb az akkreditív okmányhibái miatt nyújtott garanciáról mondható el.⁴

A bankgaranciáról szóló 249. §-t az 1977. évi IV. törvény iktatta a Ptk.-ba, előzményei azonban kimutathatóak az 1945 előtti régi magyar magánjogban is.

2. A bankgarancia típusai

A bankgaranciával a bank meghatározott összeg fizetésére kötelezi magát arra az esetre, ha egy harmadik személy - az alapügylet kötelezettje, a garanciavállalásra megbízást adó fél – a kedvezményezett – az alapügylet jogosultjával – szemben, a köztük fennálló jogviszonyból (alapügyletből) eredő kötelezettségeinek nem, vagy nem megfelelően tesz eleget. Az ilyen jellegű garanciavállalásnak a gyakorlatban számos típusa alakult ki.

A leggyakoribb, hogy a garanciát fizetési kötelezettség teljesítésére vállalja a bank. A fizetési garancia a bankkezesességhez hasonló jellegű kötelezettségvállalás.

Ismert azonban a jómínőség teljesítésére nyújtott bankgarancia is (jóteljesítési garancia), amelynél a bank fizetési kötelezettsége akkor áll be, ha a kötelezett – vagyis a bankgarancia

2 BÁNHÉGYI Ilona: *A bankgarancia. Jogtudományi Közlöny, 1992/5. 218.*

3 HIDAS János – SZILÁGYI Ernő: *Bankgaranciák és bankkezesések a külgazdasági kapcsolatokban. (Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1978) 29. illetve 38.*

4 Lásd HIDAS-SZILÁGYI: (2. lj.) 57.

kibocsátására megbízást adó fél – szolgáltatása nem felel meg a szerződésben vállalt minőségi követelményeknek. Amennyiben a kedvezményezett ezt okirattal tudja igazolni, a banknak fizetnie kell, és nem hivatkozhat az alapjogviszony esetleges hibáira. A jóteljesítési garancia hibás teljesítés esetére szóló átalánykártérítés a bank részéről, amely mellett a kedvezményezett természetesen érvényesítheti a hibás teljesítésből eredő egyéb jogait (pl. szavatossági igényeit) is. A jóteljesítési garancia ez alapján a jótállással mutat hasonló vonásokat, amelyet az is erősít, hogy az ilyen típusú garanciák gyakran az alapszerződés részét alkotják. A jóteljesítési garanciát az különbözteti meg a jótállástól – és a szavatosságtól –, hogy nem a szolgáltatás hibás volta alapján vehető igénybe, hanem egy meghatározott eredmény elmaradása, vagy hátrány bekövetkezése esetén.

A jóteljesítési garancia mellett léteznek más típusú teljesítési garanciák is, amelyek nem hibás teljesítés, hanem más szerződésszegés (pl. nemteljesítés) esetére nyújtanak a kedvezményezettnek védelmet.

A bankgaranciák egy további típusa a vételár-bankgarancia. A vételár-bankgarancia esetében az alapszerződés értelmében fizetésre kötelezett fél arra ad megbízást a banknak, hogy a jogosulttal szemben őerte felelősséget vállaljon és garantálja az okmányokból kitűnő áruellenérték megfizetését. Ezt a fajta bankgaranciát adott esetben nehéz elhatárolni az akkreditívától.

Újabb típus a visszafizetési garancia, amely a már kifizetett vételár-előleg, vagy foglaló visszafizetését biztosítja arra az esetre, ha a kötelezett nem, vagy nem szerződésszerűen teljesít.

Egy másik típus a hitelfedezeti bankgarancia, amelynél az alapügylet – szemben a vételár-garanciával – nem egy adásvétel, hanem egy hitelszerződés. Ez alapján a bank nem a vételár, hanem egy másik fél tartozásának a megfizetését garantálja a kedvezményezettnek (BH 1993/7/448.). Ez a bankkezeséghez áll közel.

A garanciavállalás jellemzően feltétel nélküli, illetve a garancialevélben megjelölt okmányok benyújtásától függ. Ismert azonban a gyakorlatban olyan garanciavállalás is, amelynek teljesítése attól a feltételtől függ, hogy a kötelezett meghatározott időn belül nem emel kifogást a fizetés ellen. Ilyen esetben a bank megkérdezi a kötelezettől, hogy ha ő maga nem is fizet, nem emel-e kifogást a pénzügyi intézet részéről való fizetés ellen. Ha a kötelezett a kitűzött határidőn belül nem nyilatkozik, ezt a bank úgy tekinti, hogy a kötelezett nem fizetett, illetve nem emel kifogást a bank részéről való fizetés ellen.⁵

Sajátos esetről, ha a bank más hitelintézet által kiállított bankgarancia kezelését vállalja el. Ilyen esetben a bank a garanciavállalást tartalmazó okirat eredeti példányát nyilvántartásba veszi, azt magánál tartja és erről a kedvezményezettet értesíti. A bank ilyen esetben

5 ZOLTÁN Ödön: *A szerződést biztosító mellékkötelezettségek*. in: EÖRSI Gyula - GELLÉRT György (szerk.): *A Polgári Törvénykönyv Magyarázata. Első kötet* (Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó 1981) 1241.

csak a bankgaranciában szereplő aláírásokat ellenőrzi, de azok valódiságáért nem vállal felelősséget.

Ettől meg kell különböztetni azt esetet, amikor a bank egy másik bank által vállalt garanciát igazol, erősít meg. Ez akkor fordulhat elő, amikor az alapjogviszony kötelezettje a saját hazai bankja útján egy külföldi bank – a kedvezményezett saját hazai bankja – garanciáját kívánja kiadatni. Ez az akkreditívhez áll közel, amelynél feltétel a másik bank részéről történő megerősítés. A nemzetközi banki gyakorlatban mindazonáltal garanciavállalás esetén ezt a megoldást – ami akkreditívénél mindennapos – csak kivételesen szokták választani, ami összefügg azzal is, hogy a bankok nem szívesen veszik, ha egy másik bank „felülgarantálja” őket.⁶

Sajátos típusú garancia a kártalanítási ígéretnek is nevezett garancia. A kártalanítási ígéret típusú garancia gyakori esete, amikor akkreditív jogviszonnyal kapcsolatban az okmányeltérések miatt adnak bankgaranciát. Ez nem egy harmadik személyt terhelő kötelezettség biztosító, hanem az abból származható kár megtérítésére szóló kötelezettségvállalás, hogy a garancia kedvezményezettje magának a garánsnak a hibás teljesítését igazolja. Ugyanez a helyzet a hiányzó hajósraklevél pótlására adott bankgarancia esetében is.⁷ A kártalanítási ígéret típusú garanciák a biztosítással mutatnak rokon vonásokat.

Léteznek ajánlati (vagy tender) garanciák is, amelyek a versenytárgyalások szükséges előfeltételei. A pályázat kiírója pályázati feltételként megköveteli a résztvevőktől, hogy egy-egy bank garantálja a pályázatukban vállalt kötelezettségek megtartását. A versenytárgyalás kiíró fél így nyer biztosítékot arra az esetre, ha a pályázó a versenytárgyalás megnyerése után nem akarná megkötni a szerződést, vagy nem szolgáltatja az egyéb garanciákat.

Ismertek megújuló garanciák is, amelyek jellemzően tartós jogviszonyok (pl. bérleti, szabadalmi vagy know-how szerződések) biztosítására jönnek létre. Az ilyen típusú garancia az időszerű követelésre korlátozódik, a garanciavállalásra megbízást adó kötelezett azonban meghatározott időpontokban köteles a garanciát megújítani és az alapügyletnek megfelelően újra feltölteni, ha azt a kedvezményezett korábban igénybe kellett, hogy vegye.⁸

A bankgarancia – ellenkező kikötés hiányában – visszavonhatatlan. Ismert azonban visszavonható bankgarancia is.

Elképzelhető, hogy a garancia összege olyan magas, hogy egyetlen bank sem tudja az ezzel járó rizikót vállalni. Ilyen esetben a garanciát több bank együttesen vállalja. Ezt konzorciálgaranciának nevezik. Több bank által vállalt garancia többféle formában is létrejöhet. Lehetséges utólagos konzorcium megalapítása is, illetve az is, hogy a garanciát vállaló bankkal szemben a további bankokból álló konzorcium bocsát ki garanciát. Ezek a konstrukciók megegyeznek a konzorciális hitelnyújtás különböző formáival, amely össze-

6 Lásd HIDAS-SZILÁGYI: (2. l.) 21.

7 Lásd HIDAS-SZILÁGYI: (2. l.) 20.

8 Lásd BÄNHEGYI: (1. l.) 220.

függésben áll azzal, hogy a bank részéről a garanciavállalás is valójában a hitelnyújtás egy formája.⁹

Belföldi viszonylatban gyakran találkozhatunk bankgaranciákkal az építőiparban is, amikor a beruházó-megrendelő bankgaranciával igazolja, hogy a vállalkozói díj rendelkezésére áll, illetve a vállalkozó-kivitelező igazolja, hogy anyagilag elég stabil ahhoz, hogy a beruházást megfelelő ütemben meg tudja valósítani.

3. A bankgarancia jogi természete

3. 1. A személyi biztosítéki jelleg

A bankgarancia polgári jogi szempontból egy absztrakt személyi hitelbiztosíték, amelynek lényege egy szerződésben vállalt kötelezettség teljesítésének - a szerződésben egyébként részt nem vevő bank által történő - megerősítése. Ez a megerősítés a bank részéről egy fizetési ígéretet jelent, amely alapján a garáns bank meghatározott összeghatárig és meghatározott időre vállal fizetést.

Kérdés, hogy mi különbözteti meg a bankgaranciát az egyszerű fizetési ígérettől? Amennyiben az egyszerű fizetési ígéret egyben tartozásátvállalás is, akkor a bankgaranciától való elhatárolás alapja az, hogy a garantőr bank nem a főadós kötelezettségét teljesíti, hanem a sajátját, és nem az adós kötelezettségét, hanem a hitelező kockázatát veszi át. Ha a bank az adós tartozását, kötelezettségét teljesítené, az a Ptk. 332. §-a szerinti tartozásátvállalásnak minősülne. Ez jelenik meg a BH 1992/2/120. jogesetben is.

A személyi biztosítéki jellege azt jelenti, hogy nem egy meghatározott vagyontárgy, hanem egy személy – ebben az esetben egy bank, egy hitelintézet – fizetési ígérete szolgál egy követelés biztosítékául. Ebből a szempontból a bankgarancia hasonló a kezességhez, amely a személyi hitelbiztosítékok járulékos formája.

A garanciát vállaló bank tehát arra kötelezi magát, hogy meghatározott feltételek teljesülése esetén és határidőn belül, a megállapított összeghatárig fizetést fog teljesíteni a kedvezményezettnek. A bankgarancia a banknak a bankgarancia kibocsátására megbízást adó személyt - a bankgarancia kedvezményezettjével fennálló alapjogviszony alapján - terhelő teljesítéséért való kötelezettségvállalása. A bank fizetési kötelezettségének a bankgaranciában foglalt feltételek megvalósulása esetén, a kedvezményezett javára az ügyfél megbízásából és költségére, de a saját nevében tesz eleget.

⁹ A konzorciális hitelezésről részletesebben is lásd BODZÁSI Balázs: A konzorciális hitelnyújtás jogi kérdései, különös tekintettel a biztosítékokra. in: BODZÁSI Balázs (szerk.): Ünnepi tanulmányok Balásházy Mária tiszteletére. (Budapest: AULA, Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdasági Jogi Intézet, 2010) 72-90.

A bankgarancia tehát nem a bank javára szóló garancia, nem a bank követelésének a biztosítása, hanem a bank által más javára történő biztosítéknyújtás, fizetési kötelezettség elvállalása a bank által.¹⁰

3. 2. A garanciához kapcsolódó jogviszonyok

Bankgaranciánál – hasonlóan a kezességhez és az akkreditívhez – rendszerint három jogviszonyt kell egymástól megkülönböztetni.

Az első az az alapjogviszony, amelyhez a bank fizetési kötelezettsége kapcsolódik. Az alapjogviszony kötelezettje a banknak a garanciavállalásra megbízást adó fél, az alapjogviszony jogosultja pedig a garanciavállalás kedvezményezettje. Ebben az alapjogviszonyban a bank nem szerepel. Az alapjogviszony leggyakrabban adásvételi, vagy szállítási szerződés, de gyakori vállalkozási, fuvarozási, illetve szállítmányozási szerződés bankgaranciával való biztosítása is. Elvileg bármilyen szerződés biztosítható bankgaranciával.

A másik jogviszony egy megbízási szerződés, amely a bank ügyfele és a bank között jön létre és arra irányul, hogy a bank adja ki a garanciavállaló nyilatkozatot. A tipikus az, hogy bankgarancia elvállalását megbízással a számlavezető pénzügyintézetől kéri. A jogirodalomban felmerült olyan álláspont is, amely szerint a bank és a megbízó között létrejövő jogviszony vállalkozási jellegű ügyviteli szerződés, amely alapján a bank nemcsak egy szolgáltatással, hanem egy konkrét eredménnyel is tartozik a megbízó felé. Ez a konkrét eredmény a garanciaszerződés megkötése, illetve a garanciavállalás kedvezményezettjével szemben történő teljesítés.¹¹

A bankgarancia vállalására irányuló megbízás lehet visszterhes, de lehet ingyenes is. Ettől különbözik magának a garanciavállalásnak a díja, amit szintén a megbízást adó fizet. A felek a megbízási szerződésben rendelkeznek a garancia díjáról is.

A megbízás tartalmának egyeznie kell az alapjogviszony idevonatkozó előírásaival. Ez azzal függ össze, hogy mivel a bank nem részese az alapszerződésnek, rá annak a szerződésnek a rendelkezései nem is vonatkoznak, ehelyett a kapott megbízás az irányadó. Elképzelhető, hogy a bank bekéri az ügyfelétől az alapszerződést annak érdekében, hogy a megbízás tartalmával összevesse. Ha eltérést észlel a Ptk. 476. §-a szerint kell eljárnia és erre fel kell hívnia a megbízója figyelmét. A garanciavállalásra adott megbízás a bankmegbízások kategóriájába tartozik és ennek megfelelően a megbízási szerződési kategórián belül számos sajátos vonással rendelkezik.

A bankgarancia kibocsátására irányuló megbízás elfogadását a bank jellemzően attól teszi függővé, hogy a megbízó a bank által előírt fedezetet előzetesen a bank rendelkezésére bocsátja. Fedezetként a bank elsősorban pénzt fogad el, oly módon, hogy a banknál elhelyezett forint-, illetve devizaösszeget zárolja. A zárolt pénzösszeg óvadéknak minősül. Ha a

¹⁰ Lásd ZOLTÁN: (4. l.) 1239.

¹¹ Lásd BÁNHÉGYI (1. l.) 218.

bankgarancia kibocsátására devizában kerül sor és az ehhez fedezetként szükséges összeget eltérő pénznemben zárolja a bank, az esetleges árfolyamváltozásokból eredő veszteség elkerülése érdekében a megbízónak előzetesen kiegészítő fedezetet kell nyújtania.

A bank és az ügyfél között emellett egy hitelszerződés is fennállhat, hiszen a Ptk. 522. § (1) bekezdése alapján lehetőség van arra, hogy a pénzügyintézet - jutalék ellenében - az adós rendelkezésére tartott hitelkeret terhére egyéb hitelműveletet végezzen. Ilyen egyéb hitelművelet a bankgarancia is. A garanciavállalásra irányuló megbízási szerződésre azonban ebben az esetben is szükség van.

A bank és az alapjogviszony kötelezettje közötti szerződéses viszony azért fontos, mert a bank ez alapján tudja visszakövetelni a bankgarancia lehívásakor kifizetett összeget a bankgarancia kibocsátására megbízást adó személytől.

Kivételesen előfordulhat, hogy a garancia elvállalására nem az alapjogviszony kötelezettje, hanem a jogosult ad megbízást a banknak. A bank a kedvezményezettől ebben az esetben sem kérhet megtérítést. Ilyen esetben biztosítékként a kedvezményezettnek a kötelezettel szemben fennálló követelését engedményezik a bankra. Ilyen megbízást a bankok azonban csak akkor fogadnak el, ha az alapjogviszony kötelezettje olyan jó ügyfelük, akinek a fizetőképességéről és fizetőkészségéről maguk is meg vannak győződve.

A garanciavállaláshoz kapcsolódó harmadik jogviszony maga a bankgarancia szerződés, amely a bank és a kedvezményezett (az alapjogviszony jogosultja) között áll fenn.

A három jogviszony szorosan kapcsolódik egymáshoz. Az alapjogviszony kötelezettjének ugyanis szerződéses kötelezettsége, hogy olyan nyilatkozat kiadására adjon megbízást a banknak, amely megfelel az alapszerződés rendelkezéseinek. A megbízási szerződés alapján viszont a banknak lesz az a kötelezettsége, hogy olyan tartalmú garanciavállaló nyilatkozatot tegyen, amilyenre a megbízás szól. Ha mindez rendben történik, akkor a bank nyilatkozatának meg kell egyeznie az alapszerződés előírásaival. A bankot azonban a kedvezményezettrel szemben kizárólag saját nyilatkozata köti, vele szemben tehát a kedvezményezett nem hivatkozhat sem arra, hogy a közte és az alapjogviszony kötelezettje (a megbízó) között fennálló alapszerződés szerint a banknak más nyilatkozatot kellett volna tennie, sem arra, hogy a megbízás alapján más nyilatkozatot kellett volna kiadnia. Ez abban az esetben jelenthet gondot, ha az alapszerződés, illetve a megbízás alapján a banknak garanciát kellett volna vállalni, de ehelyett kezességvállaló nyilatkozatot tett.

A felek úgy is egymáshoz kapcsolhatják a három szerződést, hogy a garanciaszerződés hatálybalépését az alapszerződés létrejöttének feltételéhez kötik. A garanciaszerződés hatályának a beállta természetesen más felfüggesztő feltételtől is függővé tehető.

Az EBH 1999/1/29. elvi döntésben is felmerült az a kérdés, hogy bankgarancia alapján kik kerülnek egymással jogviszonyba. A konkrét esetben a bankgarancia kedvezményezettje fellebbezésében arra hivatkozott, hogy a garantőr bank – a megbízási szerződés alapján - kizárólag az adóssal áll szerződéses jogviszonyban, a kedvezményezett felé azonban egyoldalú nyilatkozatot tesz, amely szerződésnek nem tekinthető. A Legfelsőbb Bíróság ezzel szemben rögzítette, hogy a bankgarancia-nyilatkozat nem az adós és a bank, hanem a bank és a kedvezményezett között hoz létre jogviszonyt.

3. 3. A járulékoság hiánya

Abból, hogy a bankgarancia a Ptk.-ban a szerződést biztosító mellékkötelezettségek között szerepel, nem következik a járulékos jelleg (BH 1998/6/293.). A járulékoság hiányából fakadó lényeges különbség a kezességgel szemben, hogy a bankgarancia és a biztosított követelés között nincs közvetlen jogi kapcsolat. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy bankgarancia esetén egyáltalán ne lenne egy biztosítandó követelés, illetve egy alapul fekvő jogviszony. Ennek létezése a bankgarancia feltétele. Ez egy lényeges különbség polgári jogunk másik absztrakt hitelbiztosítékával, az önálló zálogjoggal szemben, amelynél a személyes követelés fennállása a Ptk. 269. § (1) bekezdése alapján nem követelmény.

A bankgarancia absztrakt jellege tehát elsősorban a biztosítandó jogviszonytól való függetlenséget jelenti, amely azonban csak feltételek mellett érvényesül. Az absztrakcióval áll kapcsolatban a bankgarancia esetén érvényesülő kifogás-korlátozás is.

A járulékos jelleg hiánya azonban nem jelenti azt, hogy bankgaranciát olyan szerződéshez kapcsolódóan is lehetne vállalni, amely már megszűnt. Megszűnt vagy létre sem jött szerződéshez kapcsolódóan nem adható ki bankgarancia, illetve az a bíróság ítélete alapján sem létesülhet (BH 1997/3/134.).

A járulékoság hiánya bankgarancia esetén azt jelenti, hogy a garantőr bank fizetési kötelezettségvállalása a maga szabta feltételekhez igazodik, vagyis teljes mértékben független attól a jogviszonytól, amelynek biztosítására a bankgarancia létrejött (BH 2003/11/473.). A bankgarancia érvényessége továbbá nem függ a biztosított szerződés érvényességétől (EBH 1999/1/29.).

A járulékoság hiányát nem érinti, hogy a garancialevél feltételrendszere a megbízóval – a biztosítandó ügylet kötelezettjével – való tárgyalás eredményeképpen születik meg, és ezáltal visszatükröződnek benne a megbízó és a kedvezményezett (a bankgarancia jogosultja) közötti alapszerződés főbb elemei.

A Ptk. 249. §-a alapján tehát egyértelmű, hogy a bankgarancia nem járulékos jellegű, hanem a bank részéről történő önálló kötelezettségvállalás, amelynek tartalma a garantőr bank által elvállalt feltételekhez igazodik. A bankgarancia emellett a bank részéről olyan önálló

kötelezettségvállalás, amely a bank és a kedvezményezett között hoz létre jogviszonyt (BH 2009/8/251.). Ebből következik, hogy a kedvezményezett nem az alapjogviszony, hanem a bankgarancia-szerződés feltételei szerint kérhet kielégítést a banktól.

A bankgarancia nemcsak egy absztrakt, de egyúttal egy önálló főkötelem, vagyis nemcsak nem járulékos, de nem is szubszidiárius jellegű. A Ptk. meghatározásából ugyanis hiányzik az a kitétel, hogy „ha a főkötelezett nem teljesít”. Ez szintén egy lényeges különbség a kezességhez képest.

Ehhez kapcsolódik azonban az a kérdés, hogy miként kell értelmezni a garanciavállalás önállóságát. A garancia önállóságának, független jellegének az mindenképp határt szab, hogy a kedvezményezett a kapott lehetőséggel ne tudjon visszaélni. Visszaélésen ebben az esetben nem azt értjük, hogy a garanciát igénybe veszi, noha tudja, hogy a kötelezett az alapjogviszonyból alapos ellenigényt támaszthatna. Az ilyen igénybevétel önmagában nem ellentétes a garancia rendeltetésével. Ha azonban a kedvezményezett csalást követ el, akkor már nem lehet az alapjogviszonytól való függetlenségre hivatkozni. A bank csak azt vállalhatja, hogy az alapügylettől függetlenül teljesít, azt azonban már nem, hogy csaláshoz nyújt segítséget. Amennyiben tehát a bank tudomására jut, hogy a kedvezményezett a garanciát bűncselekménynek minősülő, vagy egyébként is csalárd célra kívánja igénybe venni, a teljesítést megtagadhatja.¹² Ebből a szempontból azonban nemcsak a büntető törvény szerinti tényállásokat lehet figyelembe venni, de az ún. kereskedelmi csalást, vagy egyéb csalárd mesterkedést is.

A bankgarancia önálló jellegével áll összefüggésben az is, hogy a bankgarancia alapján a bank a fizetést a megbízást adó ügyfél hozzájárulása nélkül teljesíti. A bank ugyan erről értesíti a megbízót – hiszen a fizetéssel együtt érvényesíti a garanciavállalásért a megbízótól kért biztosítékot -, de nem kéri annak hozzájárulását.

A bankgarancia önálló jellegéből következik, hogy nem tekinthető előszerződésnek.

Figyelemre méltó, hogy az EBH 1999/1/29. elvi döntésben a kedvezményezett még a felülvizsgálati kérelmében is azt állította, hogy a garancia jogviszony nem önálló jellegű, az ugyanis szerinte csak egy másik jogviszonyból eredő kötelezettségre tekintettel, ehhez igazodóan jöhet létre. A kedvezményezett a bankgarancia járulékos jellegét látta abban is, hogy a hitelező minden esetben egy alapjogviszonyból keletkező követelésére kéri a garanciát, a garancia-megbízásnak mindenkor az alapkötelezettségre figyelemmel kell megszületnie, és az mindig utal is az alapkötelezettségre. A felülvizsgálati kérelem szerint pedig ebből a szempontból közömbös, hogy lehet-e kifogást érvényesíteni, vagy sem. Végül szerinte téves az a megállapítás, hogy az adós megbízásából történő garanciavállalással a garantőr a hitelező kockázatát veszi át, az ugyanis nem garancia, hanem biztosítás.

Jól látható, hogy ebben a konkrét esetben a kedvezményezett félreértette a bankgarancia jogi jellegét és abból téves jogi következtetést vont le. A felülvizsgálati kérelemben felho-

¹² Lásd HIDAS-SZILÁGYI: (2. lj.) 69.

zott érvekkel szemben ugyanis a garantőr nem hivatkozhat az alapjogviszonyból származó kifogásokra, hanem csak azokat a kifogásokat érvényesítheti a jogosulttal szemben, amelyek a garanciaszerződésből származnak. Egy lényeges kivételre azonban fel kell hívni a figyelmet: a garanciavállaló bank is megtagadhatja a fizetést, ha már az igénybevétel időpontjában bizonyítani tudja, hogy joggal való visszaélés történt.¹³

További kérdés, hogy a bankgarancia absztrakt és önálló jellegével összeegyeztethető-e az, ha a garanciavállalásra megbízást adó fél ideiglenes intézkedés, illetve biztosítási végrehajtás elrendelését kéri a bíróságtól. Mivel ezzel saját korábbi, önként vállalt kötelezettségével kerülne szembe, amely alapján a kereset a „venire contra factum proprium” tilalmába ütközne, indokolt a megbízótól megtagadni ezt a lehetőséget.

3. 4. A bankgarancia szerződéses jellege

Korábban kérdéses volt, hogy a bankgarancia szerződés-e egyáltalán, vagy csak egyoldalú jognyilatkozat, egyoldalú kötelezettségvállalás.¹⁴ A jogirodalom és a bírói gyakorlat ma már nem vonja kétségbe a bankgarancia szerződéses jellegét, amely a garanciát kibocsátó bank és a kedvezményezett – az alapjogviszony jogosultja – között hoz létre szerződéses kötelmet. Ennek a szerződésnek a bankgarancia kibocsátására megbízást adó személy – az alapjogviszony kötelezettje – nem alanya.

A garancia szerződéses jellegéhez kapcsolódik, hogy a kedvezményezettnek lehetősége van beleszólni a garanciaszerződés feltételeibe. Adott esetben véleményezheti a szerződés tervezetét, annak feltételeiről tárgyalhat. A kedvezményezett szerződésalakítási joga ennek megfelelően egyenrangú a bankéval a garancia feltételrendszerének a létrehozatalában.

Tisztázandó kérdés, hogy mikor jön létre a garanciaszerződés. A kérdés egészen pontosan úgy hangzik, hogy mikor válik hatályossá a bank szerződéses ajánlata, illetve, hogy a szerződés létrejöttéhez szükség van-e a kedvezményezett elfogadó nyilatkozatára. Ezzel kapcsolatban azt mondhatjuk, hogy a garanciaszerződés a kedvezményezett elfogadó nyilatkozatának a hiányában is létrejön. Maguk a bankok is úgy tekintik, hogy a garanciavállaló nyilatkozatuk nemcsak szerződéses ajánlat, hanem őket egyoldalúan kötelező nyilatkozat, amelynek hatályossá válása attól függ, hogy az adott jogrendszer a nyilatkozat elküldését, vagy megérkezését tekinti-e irányadónak. A legtöbb jogrendszerben ennek megfelelően elismerik, hogy a kedvezményezett részéről kifejezett elfogadó nyilatkozat nincs, illetve, hogy a garanciavállalás elfogadása hallgatólagosan történik. A hallgatás mellett a kedvezményezett az igénybevétellel, mint ráutaló magatartással fogadja el a garanciát.

Más álláspont szerint a garanciavállaló nyilatkozat szerződéses ajánlat, amely vissza is utasítható, illetve amelyre nézve a kedvezményezett gondolkodási időt is kérhet. Az más

¹³ Lásd BÀNHEGYI: (1. lj.) 220.

¹⁴ HARMATHY Attila: A szerződést biztosító mellékkötelezettségek. In: PETRIK Ferenc (szerk.): Polgári jog – Kommentár a gyakorlat számára. (Budapest: HVGORAC 2009) 432.

kérdés, hogy ha a kedvezményezett kifejezetten nem utasította vissza a bank ajánlatát, utóbb a garanciát nem köteles igénybe venni.

Ehhez kapcsolódik, hogy a bankok rendszerint már nem fogadnak el a garanciavállalásra megbízást adó személy részéről olyan utasítást, amely a megszabott feltételek módosítására irányul, kivéve, ha a módosítás a kedvezményezettre egyértelműen előnyös. A bankok tehát úgy tekintik, hogy az elküldött nyilatkozat már köti őket, amelyet a kedvezményezett részéről kapott válasz hiányában sem módosíthatnak egyoldalúan.¹⁵

A bankgarancia a bank és a kedvezményezett közötti viszonyban ingyenes. A bank természetesen jutalék ellenében vállal garanciát – csakúgy mint kezességet is –, de ezt nem a kedvezményezett, hanem a garanciavállalásra megbízást adó kötelezett fizeti, a megbízási szerződéshez kapcsolódóan. Az ellenszolgáltatás tehát nem a garancia jogviszonyra tartozó kérdés. A kedvezményezettet ennek alapján ellenszolgáltatás nem terheli, egyúttal csak az ő döntésén múlik, hogy a garanciát igénybe veszi-e. Megtérítési kötelezettség azonban igénybevétel esetén sem terheli. A garancia – a kezességhez hasonlóan – ennek alapján egy egyoldalúan jogosító jogügylet. Ez azonban nem mond ellent a bankgarancia szerződéses jellegének és nem is jelenti azt, hogy a kedvezményezettet egyáltalán semmilyen kötelezettség sem terheli. Azok az előírások azonban, amelyek a kedvezményezettre kötelezettséget rónak alapvetően a garáns bank terheinek ésszerű korlátozását szolgálják.

A bank a garancialevél megküldésével értesíti a kötelezettet a bankgarancia elvállalásáról, aki erről tájékoztatja a jogosultat. Már történt rá utalás, hogy a kedvezményezett nem köteles igénybe venni a garanciát, vagyis előfordulhat, hogy a jogosult utóbb lemond a garancián alapuló jogáról.

A bankgarancia szerződés megkötésére, illetve módosítására a Ptk. általános szabályai az irányadók. Ennek megfelelően az egyoldalú szerződésmódosítás jogát a felek a bankgarancia szerződésben előre rögzíthetik (BH 1995/7/414.). A már kibocsátott bankgarancia feltételeinek módosítását azonban a bank csak valamennyi érdekelt hozzájárulása alapján fogadja el. Adott esetben a módosított feltételű bankgarancia új garanciavállalásnak is minősülhet.

Kérdésként merülhet fel, hogy kötelezetti oldalon garantörként kizárólag bank, illetve hitelintézet jelenhet-e meg? A szerződéses szabadság elve alapján elképzelhető a bankgarancia szabályainak megfelelő alkalmazása abban az esetben is, ha a garanciát nem bank vállalja, de a szerződésből kiderül, hogy a felek a bankgaranciával azonos tartalmú szerződési biztosítékot akartak teremteni.¹⁶ Mindezek alapján más személy is vállalhat a bankgaranciával azonos feltételek mellett helytállási (fizetési) kötelezettséget. Ezt a lehetőséget a gyakorlat is elismeri, amint erre a BH 1998/440. jogesetben a Legfelsőbb Bíróság is utalt. A garanciavállalási szerződésben ennek megfelelően a garantör arra vállal kötelezettséget, hogy meghatározott feltételek bekövetkezése – így különösen bizonyos esemény beállta

¹⁵ Lásd HIDAS-SZILÁGYI: (2. lj.) 16.

¹⁶ Lásd HARMATHY (12. lj.) 433.

vagy elmaradása, illetőleg okmányok benyújtása – esetén a kedvezményezettnek a megállapított összeghatárig fizetést fog teljesíteni. A garancia ugyan önálló kötelezettségvállalás, a garáns kötelezettségének tartalma a maga szabta feltételekhez igazodik, ez azonban nem jelenti az adós kötelezettségeinek az átvételét. A nem bank által vállalt garancia célja – jellemzően díjazás ellenében – ugyanaz, mint a bankgaranciáé, vagyis a hitelező kockázatának csökkentése, illetve kiküszöbölése.

Az 1945 előtti régi magyar magánjog sem írta elő, hogy a garanciavállaló kizárólag pénzügyintézet lehet. Kötelezettként tehát bárki köthetett garanciaszerződést, amellyel a hitelezésből származó károsodásért vállalt helytállást, többnyire ellenérték fejében. A garáns ez alapján köteles volt megtéríteni a hitelezőnek azt a kárt, amelyet az a követelés nem-teljesítéséből elszenvedett. Ennek alapján a garancia a kártalanítási kezességhez állt közel. Mivel azonban a garanciaszerződésben vállalt kártalanítási kötelezettség valamely károsító eredmény beálltától függött, ezért a biztosítási szerződéssel is rokon vonásokat mutatott.¹⁷ Mai jogunk alapján is kimutatható a garancia és a biztosítás közötti hasonlóság.

A szerződéses szabadság elve alapján nincs akadálya annak, hogy a garanciát vállaló ne fizetési kötelezettség teljesítésére, hanem valamilyen magatartásra vállaljon kötelezettséget. Ez természetesen csak akkor lehetséges, ha a garanciát vállaló nem bank. Ilyen esetben a garantáló azt vállalja, hogy az alapügyletben vállalt szolgáltatást – amely tehát ebben az esetben nem pénzfizetési kötelezettség – ő maga, vagy az ő megbízásából egy harmadik személy teljesíti. Ilyen jellegű kötelezettségvállalás kezesség esetében is lehetséges.

A garanciaszerződés formájára vonatkozóan nincsenek kötelező alaki feltételek. Mivel a bankgarancia nem előszerződés, ezért azok a kötelező alaki előírások sem vonatkoznak rá, melyek a biztosítani kívánt jogviszonyra irányadóak. Ennek ellenére a gyakorlatban a bankgarancia általában írásban jön létre.

4. A bankgarancia lényeges tartalmi elemei

Miként a bankgarancia formájára, úgy a tartalmára vonatkozóan sem ír elő a jog kötelező elemeket. A lényeges tartalmi elemek meghatározása során abból kell kiindulni, hogy a bank a garancia alapján jellemzően azt vállalja, hogy a kedvezményezett első írásbeli felhívására (lehívás) a kedvezményezett által megjelölt összegben, de összesen legfeljebb a garancia összeg erejéig fizetést teljesít a kedvezményezett javára, a lehívás kézhezvételétől számított meghatározott időn (pl. 5 banki munkanapon) belül.

A banki gyakorlat ennek megfelelően a következőket tekinti a bankgarancia lényeges tartalmi elemeinek: a) a címzett (kedvezményezett), és b) a kibocsátó megjelölése, c) a meghatározott összeghatárig terjedő fizetési kötelezettségvállalás, d) a garanciavállalás időtartamának meghatározása, és e) a lehívás feltételeinek a rögzítése.

¹⁷ SZLADITS Károly: *A magyar magánjog vázlatja. Második rész.* (Budapest: Grill Károly Könyvkiadóvállalata 1933) 144-145.

4. 1. Az érintett személyi kör megjelölése

A bankgaranciában mindenekelőtt a címzettet – vagy kedvezményezettet – és a kibocsátót kell megnevezni. Emellett azonban sokszor feltüntetik a megbízó személyét is, vagyis azt a személyt, aki a bankgarancia kibocsátására a banknak megbízást adott.

A Legfelsőbb Bíróság ezzel kapcsolatban azt emelte ki, hogy a bankgaranciát vállaló pénzügyintézetnek a garancianyújtás előtt azért kell egyértelműen tisztázni a kedvezményezett személyét, mert a bankgaranciát csak az abban kedvezményezettként megjelölt érvényesítheti, az ott meghatározott terjedelemben és határidőn belül (EBH 1999/1/29.).

Különösen fontos tehát annak megállapítása, hogy a garanciára igényt benyújtó személy valóban azonos legyen a garancia szerződésbeli kedvezményezettjével. Ebből a szempontból az egyik legfontosabb kérdés, hogy az igénybejelentés a kedvezményezett képviselőre jogosult személytől származhat-e. Ez szükségessé teszi a képviselői, illetve az álképviselői szabályok alkalmazását. Mivel azonban ebben a tekintetben az egyes országok jogrendszerei között lényeges különbségek vannak, ez felveti az alkalmazandó jog kérdését. Ilyen esetben rendszerint annak az országnak a joga kerül alkalmazásra, ahol az igénybejelentésre sor kerül, vagyis ahol a képviselői jogokat gyakorolják. Nincs általános szabály arra, hogy a bank milyen módon vizsgálja a képviselő jogosságát. Megoszlanak a vélemények a bank vizsgálati kötelezettségét illetően is. Van olyan álláspont, amely összeegyeztethetetlennek tartja a banki gyakorlattal a képviselői jogosság vizsgálatára való kötelezettséget. Más nézet szerint az igénybejelentésnek mindig olyan bankon keresztül kell történnie, amelynek lehetősége van a képviselői jogosság ellenőrzésére.¹⁸ Az mindenesetre megállapítható, hogy a bank az aláírások ellenőrzésén kívül más módon nem nagyon tudja ellenőrizni a képviselői jogot. Nyilván nem várható el a banktól a kedvezményezett és a képviselő közötti jogviszony tartalmának az ismerete, még kevésbé az ellenőrzése.

A kibocsátó bank megnevezése azért fontos, mert a garancia csak a kiállítás helyén vehető igénybe. Ez nagy, külföldi fiókhálózattal is rendelkező bankok esetében felveti azt a kérdést, hogy lehetséges-e a garanciát kiállító fiók helyettesítése. Ezt a gyakorlatban nem ismerik el, vagyis az igénybejelentő nyilatkozatnak ahhoz a fiókhöz kell érkeznie, amely a garanciát kibocsátotta.

4. 2. Kifejezett kötelezettségvállalás

Lényeges tartalmi elem a kifejezett garanciavállalás, vagyis a határozott fizetési ígéret. Ez a szerződésben rendszerint így hangzik: „A Megbízó kérése alapján ezennel legfeljebb az Alapszerződés szerint számított összeg (garancia összeg) erejéig visszavonhatatlanul és feltételek nélkül garanciát vállalunk a Kedvezményezett javára az Alapszerződés alapján a Megbízót terhelő kötelezettségekkel kapcsolatban.”

¹⁸ Lásd BÁNHÉGYI: (1. l.) 222.

Kérdés, hogy a bankgarancia absztrakt jellegéből következik-e az, hogy a garanciavállaló nyilatkozat egyáltalán ne tartalmazzon utalást az alapszerződésre. Egy ilyen nyilatkozat így hangozna: „Fizetek Önnek Forintot egyszerű elismervény ellenében...” Ez ugyan valóban egy absztrakt nyilatkozat, de a banki gyakorlatban nem igazán fordul elő. Ezen túlmenően az is vitatható, hogy ez egyáltalán garancia-e, vagy csak egyszerű fizetési ígéret.

A gyakorlatban a garanciavállaló nyilatkozat rendszerint megjelöli azt az alapjogviszonyt, amely alapot szolgáltatott a nyilatkozat kiadására, sőt – főleg vételárelőleg-visszafizetési és jótéjesítési garanciák esetében – az alapszerződés idevágó főbb rendelkezéseit is ismerteti. Mindez azonban még nem teszi a garanciát járulékosná. Arról van csupán szó, hogy mivel az alapszerződést a bank nem vizsgálhatja, ezért átemeli a garanciába azokat a feltételeket, amelyek beállta kiváltja a garáns fizetési kötelezettségét. Az alapjogviszonyra való utalás a garanciavállaló nyilatkozatban tehát nemcsak megengedett, de egyúttal elkerülhetetlen is. Nem az zárja ki ugyanis a garancia ebbéli minőségét, ha egyszerűen utal az alapszerződésre, vagy átveszi annak egyes részeit, hanem az, ha lehetővé teszi az alapjogviszony vizsgálatát.

A kérdés inkább az, hogy milyen terjedelemben, milyen mélységig lehet a garanciavállaló nyilatkozatban az alapszerződésre utalni. A garanciavállaló nyilatkozatban, illetve a garanciaszerződésben foglalt, a biztosított kötelezettségre történő általános jellegű utalás még nem érinti a garantőr kötelezettségének a biztosított kötelezettségtől való függetlenségét. Ez azt jelenti, hogy a biztosított kötelezettségre történő pusztán formális utalás nem elegendő ahhoz, hogy a garanciaszerződést kezességi szerződéssé minősítsék át. Ha azonban a garanciaszerződésben foglalt kifogások megegyeznek a biztosított ügylet alapján felhozható kifogásokkal, akkor azt már valószínűleg nem garanciának, hanem kezességi szerződésnek kell tekinteni.

Az alapjogviszonyra történő utalás ahhoz vezet, hogy nemcsak a garanciavállalás absztraktságát, de annak önállóságát is csak bizonyos feltételek mellett lehet elismerni. Ez a garanciavállaló nyilatkozat tartalmát tekintve azt jelenti, hogy azt ajánlott úgy megfogalmazni, amelyből egyértelműen kiderül, hogy az alapjogviszony vizsgálatától független fizetésre szól a bank ígérete. Ezt ki lehet fejezni úgy is, hogy a bank lemond az alapjogviszonyból származó kifogásokról. A kifogásokról való lemondásnál azonban ügyelni kell arra, hogy az valamennyi kifogásra vonatkozzék. A kezességnél is előfordulhat ugyanis, hogy a kezes egyes kifogásokról lemond.

4. 3. Az összeghatár megjelölése

A bank meghatározott összeg erejéig és határozott időre ad ki bankgaranciát, vagyis a fizetési ígéret meghatározott összeghatárig terjed és határozott időre szól. Ezek pontos rögzítése szintén lényeges tartalmi eleme a garanciavállalásnak.

A garanciavállalásban megjelölt összeghatárig közömbös, hogy az adós fizetési kötelezettsége tőke, vagy kamat tekintetében áll-e fenn. Az összeghatár felett azonban sem a még fennálló tőketartozást, sem a kamatot nem köteles a bank megfizetni.

Az összeghatár rögzítése nem jelenti a garantőr garanciavállalásának korlátozását, hiszen az nem az alapjogviszonyhoz igazodik. A garanciavállaló helytállási kötelezettségének terjedelme ugyanis nem azonos a főadós fizetési kötelezettségének a terjedelmével.

Bankgarancia ugyanannak a kötelezettnek ugyanazzal a jogosulttal szemben fennálló több fizetési kötelezettségét magában foglaló keretösszegre is nyújtható.¹⁹ Az ilyen meghatározott keretösszegre vonatkozó garanciavállalás a keretbiztosítéki jelzálogjoggal mutat hasonló vonásokat.

4. 4. A lehívás (érvényesítés) feltételeinek a meghatározása

A garanciavállaló nyilatkozatban a bank tisztázza a bankgarancia lehívásának, vagyis érvényesítésének a pontos feltételeit. A bankgarancia szükségszerű eleme a garancia-lehívás feltételeinek a meghatározása (BH 2009/8/251.). A garanciának a lehívás feltételeit tartalmazó részét tekintik a kötelezettségvállalás leglényegesebb elemének.

A bank fizetési kötelezettsége ugyan már a garancianyilatkozat megadásával létrejött, teljesítésére azonban csak feltételesen kerül sor. Fizetési garancia esetén ezek fizetési feltételek, melyek azonban a garanciaszerződés hatályára nincsenek hatással. A fizetési feltételek a garanciavállalásra megbízást adó kötelezett védelmét szolgálják annyiban, hogy csökkentik a kedvezményezett részéről történő joggal való visszaélés lehetőségét. Különösen a harmadik személyek (pl. hatóságok) által kiállított dokumentumok fizetési feltételként történő előírása csökkenti a jogosulatlanul igénybe vett garanciák számát. Ennek megfelelően azonban a bankgarancia nem nevezhető teljes mértékben absztrakt fizetési ígéretnek.

A bank tehát törekszik pontosan meghatározni azokat a feltételeket, amelyek teljesülése esetén a lehívásnak eleget tesz. Ezzel kapcsolatban a banki üzletszabályzatok azt a kikötést is tartalmazzák, hogy a bankgarancia nyújtására vonatkozó megbízást a bank csak abban az esetben fogadja el, ha az pontosan meghatározza a bank által vállalandó kötelezettség tartalmát, és a bankgarancia igénybevételének feltételeit. A lehívás feltételeit tehát nemcsak a bankgaranciának kell pontosan rögzítenie, hanem ennek előfeltételként a bankgarancia kiadására irányuló megbízásnak is. A megbízás fontos kelléke az okmányok egyenkénti szabatos megjelölése és azok megkívánt tartalmának pontos meghatározása. Ennek megfelelően minőségi bizonyítványnál szükséges lehet annak meghatározása is, hogy a bizonyítvánnyal milyen minőséget kell igazolni.²⁰

Azok a feltételek, amelyek a bank fizetési kötelezettségének a beálltához szükségesek, különfélék lehetnek. A törvény ilyen feltételként említi bizonyos esemény beálltát, vagy

¹⁹ Lásd ZOLTÁN (4. l.j.) 1240.

²⁰ Lásd ZOLTÁN (4. l.j.) 1240.

elmaradását, illetve okmányok benyújtását. Ez azonban nem taxatív felsorolás, hanem csak azt jelzi, hogy a gyakorlatban különösen az említett feltételekhez kötik a bankgaranciát. A leggyakoribb természetesen, hogy a felek fizetési feltételként meghatározott dokumentumok, okmányok – így például bizonylatok, hatósági határozatok – benyújtását jelölik meg. Ilyen esetben a szükséges dokumentumok tartalmát is előzetesen meg kell határozni a megbízási szerződésben, illetve a garanciavállaló nyilatkozatban. Ezekhez kapcsolódóan érvényesül a dokumentumok alaki érvényességének elve, illetve az okirathoz kötöttség elve is. Ennek alapján a bank a dokumentumoknak a tartalmát nem köteles vizsgálni. A banki gyakorlatban mindazonáltal nagy a bizonytalanság abban a kérdésben, hogy mit is kell a banknak a benyújtott okmányokhoz kapcsolódóan vizsgálnia.

A bankgaranciában előírt és a garancia érvényesítéséhez (lehívásához) szükséges okmányok fajtájának és adattartalmának a meghatározása a bankgarancia intézményének központi eleme (BH 2009/8/251.). A garanciában foglalt feltételek teljesülését igazoló okmányok előírásának a követelményét a gyakorlatban „effektivitási klauzulának” nevezik.

A bankgarancia lehívásához szükséges okmányokat azonban meg kell különböztetni a bankgarancia kibocsátásához szükséges okmányoktól.

A garancia lehívásához szükséges feltételek fennállását a kedvezményezettnek kell bizonyítania, feltéve, hogy igénybe kívánja venni a bankgaranciát.

Aggályos az a szerződéses kikötés, amely olyan okmányok bemutatását írja elő, amelyekhez a megbízónak – a bankgarancia kötelezettjének – a hozzájárulása is szükséges. Ha ugyanis a hozzájárulást a megbízó nem, vagy nem időben adja meg, az gyakorlatilag törli a bankgaranciát. A bankgarancia lehívásához benyújtandó okmányok megbízó általi ellenjegyzését kötötték ki a felek a BH 2003/11/473. jogesetben, és csak a szerencsének volt köszönhető, hogy azt az adott esetben az alapügylet kötelezettje teljesítette.

Olyan okmányok meghatározása, amelyek túl részletesen utalnak vissza a biztosított jogviszonyra – a fentiek alapján -, azt eredményezheti, hogy a bankgarancia kezességgé változik át.

A bankgarancia lehívásához szükséges okmányokkal összefüggésben merül fel az a kérdés, hogy ezekkel kapcsolatban mit kell a banknak vizsgálnia? A vonatkozó banki üzletszabályzatok szerint – az akkreditívhez hasonlóan - a bank a hozzá megküldött okmányokat a banki gyakorlatban általában elvárható gondossággal köteles megvizsgálni. A bank azonban az okmányok valódiságát nem köteles ellenőrizni és általában kiköti, hogy az okmányok hamisított voltaért nem felel. A bank jellemzően még az okmányokon szereplő aláírások valódiságáért sem vállal felelősséget. A bank tehát nem vállal olyan okmányellenőrzést, amely meghaladja a bankszerű ellenőrzés kereteit, az okmányok valódiságáért pedig nem vállal felelősséget.

Arra azonban a banknak ügyelnie kell, hogy az okmányok nem állhatnak egymással el-
lentmondásban.

A bank által folytatott vizsgálat természetesen nem terjed ki azokra az árukra és szol-
gáltatásokra sem, amelyekre az okmányok esetlegesen vonatkoznak. A bank nem köteles
semmilyen tevékenységet sem végezni azokkal az árukkal kapcsolatban, amelyekre a bank-
garancia vonatkozik.

A fizetés esedékességét követően a kedvezményezett a garancialevélben megnevezett
bankot írásban hívhatja fel a fizetésre, annak közlése mellett, hogy a kötelezett nem teljesít-
tette a fizetési kötelezettségét. Az igénybejelentésnek tehát írásban kell történnie, a pontos
formát azonban a garanciaszerződésben kell tisztázni. Az értesítés vétele után a bank – a
kötelezett bevonásával – tisztázza, hogy a kötelezett fizetett-e, vagy sem. A kötelezettnek a
már megtörtént fizetésről értesítenie kell a bankot. Ha a kötelezett nem fizetett, a bank fizet
helyette. A bank – miután fizetett a kötelezett helyett – haladéktalanul intézkedik a kötele-
zettel szemben keletkezett követelése behajtása iránt.²¹

A lehíváshoz kapcsolódó kérdés, hogy miként kell azt a fordulatot értelmezni, hogy a
bank első felszólításra fizet? Ez értelmezhető egyrészt úgy, hogy aki első felszólításra fizet,
az nem vizsgál semmit, csak fizet. Ez azt jelenti, hogy semmilyen kifogásokra nem lehet hi-
vatkozni a fizetési kötelezettség teljesítése során. Más álláspont szerint az első felszólításra
történő fizetés csupán késedelem nélküli fizetést jelent, vagyis a fizetést ígérő nem mond le
az igény jogosságának a vizsgálatáról, csak későbbre halasztja azt. Ez azt jelenti, hogy fizet
ugyan, de fenntartja annak a jogát, hogy alaptalan igénybevétel esetén a fizetett összeget
visszakövetelje.

A bankgarancia igénybevétele, lehívása esetén a bank által teljesített fizetést a megbízást
adó ügyfél köteles a banknak megtéríteni. A megbízónak ez a kötelezettsége – eltérő megál-
lapodás hiányában – a bank által teljesített fizetéssel egyidejűleg esedékes.

4. 5. A bankgarancia átruházhatósága

A legtöbb bank a garanciavállaló nyilatkozatban azt is kiköti, hogy a garancia nem át-
ruházható és nem engedményezhető, vagyis, hogy a bank a garancia alapján kizárólag a
kedvezményezett felszólítására, és csak a kedvezményezett javára teljesít fizetést. A bank-
garanciából befolyt összeg természetesen minden esetben engedményezhető.

Kérdés, hogy a járulékoság hiánya jelenti-e egyúttal azt, hogy a bankgarancia korlátozás
nélkül átruházható? Mivel a bankgarancia a kedvezményezett személyéhez igazodik, az
átruházhatóság korlátok közé szorul. A bankgarancia átruházhatósága csak akkor valósulhat
meg, ha a kedvezményezett „legszemélyesebb jogát” - a bankgarancia lehívásának a jogát -
feltételek nélkül át tudja adni egy harmadik személynek, illetve, ha az új kedvezményezett
ezt a jogot a garancialevélben meghatározott feltételek szerint képes teljesíteni, azaz megfe-

²¹ Lásd ZOLTÁN (4. lj.) 1241.

lel a garanciában előírt, az eredeti kedvezményezett személyére szabott feltételeknek. Ebből
következően, ha a biztosított ügylet specialitása miatt kizárólag egy konkrét kedvezménye-
zett lehet abban a helyzetben, hogy a garancia feltételek teljesüléséről nyilatkozhasson, a
bankgarancia nem lesz átruházható. Abban az esetben pedig, ha a bankgarancia mégis átru-
házható lenne, az új kedvezményezettnek sokszor az alapügyletbe is be kell lépnie, hiszen
csak ekkor kerülhet abba a helyzetbe, hogy a lehívási jogot érvényesíteni tudja. Ez viszont
már nemcsak a garantőr, hanem az alapügylet kötelezettjének a beleegyezését is igényli.
Mindez azonban már felveti az absztrakt jelleg sérelmét.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a bankgarancia átruházása nem lehet közömbös
sem a garantőr, sem a megbízó - az alapügylet kötelezettje - számára, tehát az átruházás
nem képzelhető el sem a bank, sem a megbízó előzetes beleegyezése nélkül. Ha mindketten
beleegyeztek az új kedvezményezett belépésébe, akkor a garanciavállalást újra személyre
kell szabni, vagyis az új kedvezményezett személyéhez kell igazítani. A jogirodalomban
felmerült álláspont szerint azonban ilyen esetben már nem átruházásról, hanem új
bankgarancia kibocsátásáról beszélünk.²²

A bankgarancia átruházásához kapcsolódik az a kérdés is, hogy az alapügylet jogosulti
oldalán bekövetkező jogutódlás kihat-e a bankgaranciára. Előfordulhat például, hogy egy
bérleti szerződés a bankgarancia által biztosított alapügylet és a bérbeadói oldalon – en-
gedményezés folytán – jogutódlásra kerül sor. Az alapügylet jogosulti oldalán bekövetkező
jogutódlás a bankgaranciára automatikusan nem hat ki. Ha a felek azt kívánják elérni, hogy
az alapügylet új jogosultja a bankgaranciának is kedvezményezettjévé váljon, akkor módo-
sítani kell a garanciavállaló nyilatkozat tartalmát. Ennek hátterében az áll, hogy önmagában
a banknak a Ptk. 328. § (3) bekezdésének megfelelő értesítése a bankgaranciában foglalt
jogosultság engedményezéséről nem elegendő. Ez ugyanis bankgarancia esetén nem fogja
azt eredményezni, hogy a bank az értesítésben megjelölt új kedvezményezettnek (enged-
ményesnek) fog fizetni. Ezt a bank azért nem teheti meg, mert a saját maga által kiadott ga-
ranciavállaló nyilatkozatban a régi jogosult (engedményező) van feltüntetve. A bank pedig
egyoldalúan nem módosíthatja a garanciavállaló nyilatkozatát, ehhez ugyanis szüksége van
egy új megbízásra az alapügylet kötelezettje részéről. Az alapügylet kötelezettjének tehát
egy új megbízást kell adnia a banknak arra vonatkozóan, hogy az alapügylet új jogosultja
javára adjon ki egy új garanciavállaló nyilatkozatot. Ennek hiányában a bank a lehívást
megtagadja, hiszen az alapügylet új jogosultja nem felel meg a garancialevélben foglalt
feltételeknek. Az alapügylet kötelezettje természetesen csak akkor fog garanciavállalásra
irányuló újabb megbízást adni a banknak, ha az új jogosulttal megegyezett. Ennek megfele-
lően valójában az alapügylet új jogosultjának és kötelezettjének a megegyezése szükséges
ahhoz, hogy a kötelezett megbízása alapján a bank egy újabb garanciavállaló nyilatkozatot
adjon ki, amelyben kedvezményezettként már az új jogosult (az engedményes) szerepel.

Ezen nehézségek ellenére meglehetősen gyakori a bankgaranciára irányuló kötelezettség-
vállalás engedményezése (BH 1997/3/134.).

²² GULYÁS-NÉ Csekő Katalin: A bankgarancia átruházhatósága. *Hitelintézeti Szemle*, 2006/4. 60.

Külön vizsgálendő kérdés a bankgarancia jogszabály erejénél fogva történő átruházása, amely mindenekelőtt a fizetési képtelenségi eljárások során bír kiemelkedő jelentőséggel.

4. 6. Más hitelintézetek közreműködése

Előfordulhat, hogy az ügyfél - megbízása teljesítéséhez - a bank számára más hitelintézet közreműködését írja elő. A garanciát kibocsátó bank azonban ettől függetlenül is jogosult közreműködő hitelintézeteket igénybe venni, még akkor is, ha az ügyfél erről nem rendelkezett, de a bank megítélése szerint a megbízás egyébként nem teljesíthető. Ilyen esetekben a közreműködőért való felelősség szabályai alkalmazásra kerülnek.

A közreműködő hitelintézetek igénybevételenek többletköltségeit minden esetben a bankgarancia kibocsátására megbízást adó ügyfél viseli.

4. 7. A garancia érvényességi idejének a meghatározása

Lényeges tartalmi elem a garancia hatályba lépésének, illetve érvényességi idejének a pontos megjelölése. A bankgarancia ugyanis – hasonlóan az akkreditívhez – kizárólag egy meghatározott időtartamra vonatkozó kötelezettségvállalás. Ebből egyébként az is következik, hogy ellenkező megállapodás hiányában a garanciavállalás egyoldalúan nem mondható fel.

A bankgarancia tehát azt is tartalmazza, hogy a lejáratú időpontot követően kézhez vett lehívások alapján a bank fizetést nem teljesít. A bank fizetést csak akkor teljesít, ha a kedvezményezett igénybejelentése legkésőbb a bankgaranciában megjelölt határnapon a bankhoz beérkezik. A kötelezett azonban kérheti a bankgarancia lejártának a meghosszabbítását. Amennyire azonban meghosszabbításra nem került sor, a bankgarancia érvényességi idejét (futamidejét) jelző határidő jogvesztő jellegű.

A bank a garanciavállalásban megjelölt időpontot úgy értelmezi, hogy az igénybejelentésnek az adott határidőn belül meg kell történnie. Ismeretes azonban olyan értelmezés is, hogy a garancia az érvényességi határidőn belül beállott eseményt fedez, ez alapján azonban az igény az elévülési időn belül érvényesíthető.

A helyes eljárás erre tekintettel az, ha a felek kifejezetten az igény bejelentésére szabnak határidőt. Ennek megfelelően a garanciavállalásból annak kell kiténnie, hogy a megjelölt időpontig az igénybejelentésnek a bankhoz meg kell érkeznie. Szükséges tehát kifejezett kikötés, ha azt kívánjuk, hogy a bejelentés határidőn belül a bankhoz be is érkezzen. Kérdés, hogy erről kell-e a banknak a kedvezményezettet tájékoztatnia? Ezt indokoltnak tűnik elismerni.

Míndez azt is feltételezi, hogy a fedezett esemény már korábban bekövetkezett. Kérdés, hogy mi lehet az a megfelelő időtartam, amelynek a fedezett esemény bekövetkezte és az igénybejelentés között legalább el kell telnie. A jogirodalomban ezzel kapcsolatban koráb-

ban 2 hetet tartottak indokoltnak,²³ tekintettel azonban a modern kommunikációs eszközökre, ma már ennél rövidebb időtartam is megfelelőnek tűnik.

Az igénybejelentésnek a garáns bankhoz való beérkezési időpontja az irányadó akkor is, ha a kedvezményezett a nyilatkozatát egy másik, a lakóhelyén/székhelyén lévő bankhoz köteles benyújtani, amely azt továbbítja a garanciát vállaló banknak. A lehívó nyilatkozat postai továbbítási idejével együttjáró kockázatot tehát minden esetben a kedvezményezett viseli. A postai továbbítás elhúzódása még vis maior esetén sem hosszabbítja meg a garancia érvényességét. A bankgarancia még akkor is hatályát veszti, ha az előírt határnapon a bankok sztrájk, háború, vis maior, vagy egyéb rajtuk kívül álló okok miatt zárva tartanak. Ez természetesen nem vonatkozik arra az esetre, ha az igénybejelentés időben történt, csupán a fizetés teljesítését akadályozzák külső tényezők.²⁴

A gyakorlatban az is szokás, hogy a garancia tárgytalanná válása, illetve az érvényességi (igénybejelentési) határidő eltelte után a bank felkéri a kedvezményezettet, hogy a garancialevelet küldje vissza. Ez azonban azt a hamis látszatot kelti, mintha a bank kötelezettsége mindaddig fennállna, amíg az okmány a kedvezményezett birtokában van. Ez azonban természetesen nincs így, a garancialevélnek nem lehet semmiféle értékpapírjelleg tulajdonítani. Kívánatos tehát, ha a visszakérő levélben a bank leszögezi, hogy a megadott határidő lejártakor a garancia mindenképpen – visszaküldés hiányában is – hatályát veszti.

4. 8. A bank felszabadítása a kötelezettségvállalás alól

A bankgarancia abban az esetben is megszűnik, ha a kedvezményezett és a megbízó együttesen felszabadítják a bankot a kötelezettségvállalás alól. Ezt azonban egyoldalúan a megbízó nem teheti meg, vagyis az alapjogviszony hiányosságaira hivatkozással nem tilthatja meg a banknak a fizetést. Ezt a Legfelsőbb Bíróság is megerősítette, kimondva, hogy a bankgarancia annak kibocsátása után a garantőr saját kötelezettségvállalása, a jogviszony alanya a bank és a kedvezményezett, ezért a bank megbízója érdekét, annak fizetést megtiltó nyilatkozatát már nem veheti figyelembe. Ilyen adósi nyilatkozat alapján a bank a fizetést nem jogosult megtagadni, fizetési kötelezettsége a megfelelő okmányok benyújtásával esedékessé válik (BH 2003/11/473.).

4. 9. Egyéb tartalmi elemek

A bankgarancia kibocsátásáért a bank díjat (jutalékot) számít fel, amelynek a mértékét a bank hatályos kondíciós listája tartalmazza. A kondíciós listában meghirdetett díjakon túlmenően a bank egyéb igazolt kiadásai, költségei is a megbízást adó ügyfelet terhelik. Ilyen igazolt költség például, ha a bank a megbízás teljesítéséhez egy vagy több hitelintézet szolgáltatását veszi igénybe. A közreműködő hitelintézetek által felszámított költségeket tehát a megbízást adó ügyfél viseli. A díj (jutalék) egyébként a bankgarancia kibocsátásával

²³ Lásd HIDAS-SZILÁGYI: (2. lj.) 61.

²⁴ Lásd BÀNHEGYI: (1. lj.) 222.

összefüggő egyes műveletek teljesítésével egyidejűleg esedékes. A díjak megfizetéséhez szükséges fedezet hiányában a bank a megbízás teljesítését megtagadhatja.

A bank megteheti, hogy a garanciavállalást viszontbiztosítékhoz köti. A bank általában a neki adott megbízásban kiköti, hogy a kötelezett (megbízó) helyett megfizetett összeget haladéktalanul beszedi a kötelezett bankszámlájáról, fedezethiány esetén pedig a kötelezett kamatot köteles fizetni. Ebből következik, hogy a bank csak hitelképes személyekért, vagy szervezetekért vállal garanciát.

A bankgaranciához kapcsolódó üzletszabályzatok általában külön is rögzítik a megbízást adó ügyfelet terhelő tájékoztatási kötelezettséget. Ennek alapján a megbízó bármely lényeges körülmény megváltozását (pl. szervezeti változás, címváltozás) haladéktalanul köteles a banknak bejelenteni. Ennek elmulasztását a bank súlyos szerződésszegésnek tekinti és az ebből fakadó károkért való felelősségét kizárja.

5. A bankgarancia elhatárolása más jogintézményektől

5. 1. Bankgarancia és bankkezesesség

Az összehasonlítást indokolja, hogy mindkét bankügylet biztosíték, vagyis mindkét esetben a bank pénz megfizetésére vállal kötelezettséget arra az esetre, ha a főadós a szerződésben foglalt valamely kötelezettségét megszegné. Ezzel is összefügg az a további hasonlóság, hogy egyiket sem lehet az egyetemleges kötelezettséggel azonosítani. Ezt kezesesség esetén részletesebben is megvizsgáljuk. Garanciavállalásnál ezt azzal egészíthetjük ki, hogy a garáns kötelezettsége szigorúbb, mint az egyetemleges adóstársé.

A két bankügylet közötti különbség tisztán a német, az osztrák és a svájci jogban jelenik meg. Az angol jogi nyelvben ezzel szemben már jobban elmosódnak a határok. A kontinentális jogokban a két jogintézmény közötti lényegi különbséget abban látják, hogy a bankkezesesség járulékos, a garancia azonban önálló jellegű biztosíték. A tételes jogok egyébként gyakran csak a kezeséget szabályozzák, ez azonban nem jelenti azt, hogy tagadnák a garanciavállalás lehetőségét. Valamely eredmény bekövetkezéséért való önálló felelősségvállalás ugyanis akkor is megáll, ha a tételes jog csak a járulékos kötelezettséget (a kezeséget) szabályozza.

A bankgarancia és a bankkezesesség közötti különbséget gyakran határozzák meg úgy, hogy a kezes más kötelezettségét teljesíti, a garáns azonban a sajátját. Ez azonban nem teljesen pontos megállapítás.

Szintén nem segít az elhatárolásban az okmányok benyújtásának a kötelezettsége. A bankkezeséget ugyanis az még nem teszi garanciává, ha a feltételek között okmányok benyújtása szerepel. A banknak ugyanis kezeségvállalás esetén is jó oka lehet az okmányok kikötésére, mert ezzel megkönnyítheti mind az igénybejelentés tartalmi jogosságának a vizsgálatát,

mind pedig a főadós elleni megtérítési igényének az érvényesítését. Amennyiben azonban az okmányok alapján a bank az alapjogviszonyt is vizsgálhatja, kezesességről lesz szó.

A különbség inkább az, hogy kezesesség esetében a kötelezettség tartalma a főadóséhoz igazodik, a garancia esetében azonban a maga szabta feltételekhez. A kezesesség járulékoságából az persze nem következik, hogy terjedelme teljesen megegyezik a főadós kötelezettségével. A kezes kötelezettsége ugyanis korlátozottabb és terhesebb is lehet, mint a főadós kötelezettsége.

A lényeg, hogy a kezes az alapszerződés feltételeitől függően köteles teljesíteni. Ez azt jelenti, hogy csak azt, csak úgy és csak akkor, amit, ahogyan és amikor a főadós köteles lenne. Ha azonban a főadós bármilyen okból mentesül a szerződési kötelezettsége alól, vagy halasztást kap, ez a kezes javára is szól. A kezes tehát felhozhatja a főadós valamennyi kifogását, amely mellett az őt magát – akár személyében, akár a kezeségi szerződés alapján – megillető kifogásokat is érvényesítheti. Ha pedig a főadós kötelezettsége enyhébbé vált, az ugyancsak kihat a kezesre is. A kezes akkor is hivatkozhat a főadós kifogásaira, ha azt ő maga nem tette meg.

Bankgarancia esetén - a kezeségtől eltérően - a bank kötelezettsége nem az adós kötelezettségéhez igazodik, így annak kifogásait nem is érvényesítheti, és teljesítés esetén nem is szerzi meg a követelést. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a garanciát kibocsátó bankot az alapjogviszony nem köti, vagyis a bankkal szemben kifogást, vagy egyéb igényt az alapjogviszony alapján nem lehet érvényesíteni.

Önmagában azonban a kifogás-korlátozás nem tárja fel teljes mértékben a két jogintézmény közötti különbségeket. A kifogások egy részéről ugyanis a kezes is lemondhat. Arra is van példa, hogy a kezes – amellett, hogy a garánshoz hasonlóan, első felszólításra szóló fizetési ígéretet tett – a főadós rendelkezésére álló valamennyi kifogásról lemondott. Az más kérdés, hogy a kezes az alapügylet érvénytelenségére még abban az esetben is hivatkozhat, ha a főadóst megillető kifogásokra egyébként nem. Ennek oka, hogy a kezesesség még ilyenkor is függ a főkötelezettséget megállapító szerződés érvényességétől.

Más megközelítés szerint a bankkezesesség – mint általában a kezesesség – csak a hitelezőnek a főadós fizetőképessége tekintetében fennálló kockázatát küszöböli ki, a fizetőkészség hiányára azonban nem nyújt megnyugtató megoldást. A bankgarancia nemcsak ezt küszöböli ki, de azt sem teszi lehetővé, hogy az igény jogosságát a bank vitathassa.

A két bankügylet elhatárolása kapcsán azt mondhatjuk, hogy amíg a kezesesség egy szerződési kötelezettség teljesítését biztosítja, addig a garancia az eredményt. Ehhez kapcsolódik, hogy a garancia nagy előnye, hogy a kedvezményezett előbb helyezkedik birtokba, és csak ezután kerül sor a jogvitára. Ezt egyszerűbben úgy fogalmazhatjuk meg, hogy „előbb fizetni, aztán pereskedni.” Ez a forma az esetleges jogvitákban a kedvezményezett részére a kedvezőbb alperesi pozíciót, a banknak pedig a pertől való teljes függetlenséget biztosítja.

Kezességnél ezzel szemben előbb a jogi helyzetet kell tisztázni és csak a bírósági eljárás eredményétől várható a fizetés.²⁵

További különbség, hogy a kezesség jellemzően a főkötelezett nemteljesítése esetére jelent biztosítékot, a bankgarancia azonban szélesebb esetkörre vonatkozhat.²⁶

A Legfelsőbb Bíróság a két biztosíték elhatárolásával kapcsolatban azt emelte ki, hogy amennyiben a fizetési kötelezettséget vállaló garanciaszerződés alapján teljesít, akkor az nem csökkenti a főadósnak a hitelezővel szemben fennálló fizetési kötelezettségét. Ha azonban kezesként törleszt, akkor az általa kiegyenlített összeg újbóli kifizetését a hitelező a főadóstól alappal nem igényelheti, mert ellenkező esetben a Ptk. 276. § (1) bekezdésében foglalt törvényi engedmény folytán kétszeri fizetési kötelezettsége keletkezne (BH 1998/440.). Ehhez kapcsolódóan egy másik eseti döntésében a Legfelsőbb Bíróság azt is megállapította, hogy a garantőrnek nem kell megfizetnie az általa garantált összegnek azt a részét, amit a főadós már megfizetett a jogosultnak, vagyis a garancia összege csökken az adós által már teljesített összeggel, így a bankgaranciával biztosított követelésrészt ezzel az összeggel csökkenteni kell (BH 1999/6/267.).

5. 2. A garancia és a jótállás

A garancia fogalmát a gyakorlatban sokszor a jótállással azonosítják. Ezt emeli ki a Legfelsőbb Bíróság is a BH 2010/1/16. jogesetben, amely szerint a „garantálás” a szavak általános jelentése szerint a saját szerződészerű magatartásért való jótállást jelenti.

A jótállás azonban más jellegű helytállási kötelezettség, mint a garanciavállalás. A jótállás a hibás teljesítéshez kapcsolódó speciális helytállási kötelezettség, amely a szavatosság intézményével rokon, de annál szigorúbb felelősségi alakzat. Mivel jótállás esetén a bizonyítási teher is megfordul, ezért a jótállás jóval kedvezőbb a jogosult számára, mint a szavatosság.

A garanciavállalásban testet öltő helytállás mértéke azonban még a jótállásnál is szigorúbb, azon kívül pedig nem feltétlenül hibás teljesítéshez kapcsolódik. Lényeges az is, hogy amíg a jótállás egy járulékos mellékkötelem, addig a bankgarancia absztrakt, vagyis független az alapul fekvő biztosított jogviszonytól, így annak hiányosságaitól is.

Emellett a jótállás – és a szavatosság – tartalmát tekintve is lényegesen különbözik attól a kötelezettségtől, amit a bank garancia esetén elvállal. A bank kötelezettsége ugyanis minden esetben pénz fizetésére irányul, a jótállási, illetve szavatossági igények azonban ettől jelentősen eltérnek.

További különbség, hogy a garancia mindig a garanciavállaló hatókörén kívül eső esemény bekövetkezte, vagy elmaradása esetére szól.

²⁵ Lásd HIDAS-SZILÁGYI: (2. lj.) 30. valamint 35.

²⁶ Lásd HARMATHY: (13. lj.) 463.

A garancia és a jótállás közötti különbség különösen jóteljesítési bankgarancia esetén mutatható ki, mert ebben az esetben a kétféle kötelezettségvállalás párhuzamosan fut. Ilyenkor tulajdonképpen a jótállási kötelezettség biztosítására nyújtanak bankgaranciát. A jótállásra kötelezett azt ígéri, hogy az általa nyújtandó szolgáltatás meg fog felelni bizonyos minőségi előírásoknak, ellenkező esetben kijavításra, kicserélésre, árengedmény nyújtására, esetleg kötbér fizetésére köteles. Ez a kötelezettségvállalás minden esetben az alapszerződés tartalmi eleme, szerves része. A bank ezzel szemben azt ígéri, hogy ha a jogosult a jótállásra kötelezett hibás teljesítésére, szerződésszegésére hivatkozva igényel fizetést, azt a garancia keretösszegén belül – a jogviszony vizsgálata és a kötelezettet esetlegesen megillető kifogásokra tekintet nélkül – teljesíteni fogja.

A BH 2009/8/251. jogesetben a generálkivitelező vállalkozó egy irodaház vízszigetelésére vonatkozóan 5 évre szóló jótállást vállalt. A bank (alperes) ebből az alapjogviszonyból származó igények fedezetéül a kedvezményezett (felperes) felé – a jótállásra kötelezett (beavatkozó) megbízása alapján - 137 millió forint összeghatárig, 3 év 7 hónapos időtartamra „jótállási bankgaranciát” bocsátott ki. Ebben a bank garanciát vállalt arra, hogy a kedvezményezett felperes első írásbeli, meghatározott pénzüsszeg megfizetésére vonatkozó felszólításának kézhezvételét követő 8 munkanapon belül - az alapjogviszony vizsgálata nélkül - a kedvezményezett felé fizetést teljesít. Mivel a felmerülő hibákat a generálkivitelező többszöri felszólítás ellenére sem javította ki, a kedvezményezett bejelentette követelését a banknál. Kérte, hogy a bank a vállalt bankgarancia alapján utaljon át 28,75 millió forintot a kedvezményezett bankszámlájára. A bank a bankgarancia teljesítését arra hivatkozással tagadta meg, hogy a generálkivitelező jótállási kötelezettségének eleget tett.

A Legfelsőbb Bíróság ezzel kapcsolatban azt állapította meg, hogy a bank sem köteles, sem jogosult nem volt annak vizsgálatára, hogy a vállalkozó ténylegesen elkövette-e a kedvezményezett fizetési felszólításában megjelölt szerződésszegést, illetve elmulasztotta-e a hiba kijavítását. A bank fizetési kötelezettségének beálltához a szerződésszegés tényét a kedvezményezettnek sem kellett volna igazolnia, ehhez ugyanis elegendő volt a szerződésszegés bejelentése, annak megjelölése. A bankgarancia három feltételhez kötötte a fizetési kötelezettség teljesítését: a) a bankhoz intézett írásbeli fizetési felszólításban meg kell jelölni, hogy a generálkivitelező mely szerződéses kötelezettségét nem teljesítette, b) csatolni kell azt az igénybejelentést, amelyet a kedvezményezett felperes a szerződéses kötelezettség elmulasztása miatt a generálkivitelezőhöz intézett, végül c) a felperes bankjának igazolnia kell a garanciát vállaló alperes bankhoz intézett fizetési felszólításban szereplő aláírások valódiságát. A Legfelsőbb Bíróság ítéletében kimondta, hogy a felperesnek az alpereshez intézett fizetési felszólítása külső megjelenése alapján megfelelt ezeknek a feltételeknek. A fizetési felszólítás benyújtásával a felperes kedvezményezett igazolta a bankgarancia lehívásához szükséges feltételek fennállását.

A Legfelsőbb Bíróság rámutatott arra is, hogy természetesen nem lett volna akadálya annak, hogy a bank a bankgarancia hatálybalépésének feltételéül azt szabja, hogy szakértői vélemény állapítsa meg a szerződésszegés elkövetését, vagy, hogy arról az alapszerződés

alanyai egyező nyilatkozatot tegyenek. A perbeli esetben azonban a bank ilyen követelményeket nem támasztott, így nem tagadhatta volna meg a bankgarancia teljesítését arra hivatkozva, hogy a generálkivitelező vitatta a szerződésszegés elkövetését, továbbá amiatt sem, hogy a generálkivitelező jótállási teljesítését egy külső szakértői iroda szakvéleménye támasztja alá. A bankgarancia az alapjogviszonytól független, az pedig a mögöttes jogviszonyhoz tartozó kérdés, hogy a generálkivitelező követett-e el szerződésszegést. Ezt a kedvezményezett és a vállalkozó közötti jogvita során kell tisztázni. A kedvezményezett azonban az alapjogviszonytól függetlenül vált jogosulttá a bankgarancia lehívására, önmagában annak folytán, hogy teljesültek az ehhez szükséges, a bankgaranciában megjelölt feltételek. Más lett volna a helyzet – emeli ki a Legfelsőbb Bíróság -, ha a kedvezményezett jobb tudomása ellenére, kifejezetten csalárd módon kívánta volna igénybe venni a bankgaranciát. Ebben az esetben ugyanis a bank megtagadhatja a fizetési kötelezettség teljesítését (BH 2009/8/251.). Ezt mondja ki a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara (ICC) 1992 áprilisában megjelent 458. számú szokványa is, amely a feltétel nélküli garanciák egységes szabályairól szól (URDG).

Az építési-vállalkozási szerződések esetében alkalmazott jóteljesítési garancia annak biztosítására szolgál, hogy a megrendelő a visszatartott vállalkozói díjból elégítse ki a hibás teljesítésből eredő követelését, ha a kivitelező a jótállási, szavatossági alapon fennálló kötelezettségeit nem teljesítené. Az ilyen megállapodás tartalmilag megfelel az óvadéki szerződésre vonatkozó szabályoknak, ezért arra az óvadék általános, valamint – a kivitelező felszámolása folytán – a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi IL. törvényben található speciális szabályai az irányadók (IH 2010/3/121.).

A BH 2010/1/16. jogesetben a felperes egy önkormányzati ingatlan hasznosítására irányuló pályázatot írt ki, amely szerint a pályázat érvényességének egyik feltétele az volt, hogy a pályázó a felperes – mint kedvezményezett - javára elkülönített bankszámlán, a vállalt beruházások megvalósítását garantáló letéti összeget helyezzen el. A pályázat nyerteseként az alperes egy takarékszövetkezetnél elkülönített számlán 8 millió forint összegű, a beruházás megvalósítását garantáló letétet helyezett el, amelynek a kedvezményezettje a felperes volt. A felperes utóbb – a beruházás megvalósulása miatt – a letétként elhelyezett 8 millió forint és annak kamatai megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Az alperes viszontkeresetében arra hivatkozott, hogy a letétbe helyezett összeg csak az alperes beruházási szándékának komolyságát volt hivatott biztosítani, őrzési letétnek minősül, és a beruházás elmaradása ellenére nem a felperest, hanem az alperest illeti meg. Az elsőfokú bíróság a felperes keresetének helyt adott, a számlán elhelyezett 8 millió forintot pedig a Ptk. 270. §-a alapján óvadéknak minősítette. A másodfokú bíróság – helybe hagyva az elsőfokú ítéletet – a számlán elhelyezett összeget kötbérnek minősítette. A Legfelsőbb Bíróság szerint „a beruházás megvalósítását garantáló letét” megfogalmazás nyelvtanilag úgy értelmezhető, hogy a felperes akarata az volt, hogy a pályázat nyertes a letétbe helyezéssel a beruházás megvalósítását és nemcsak annak megkezdését garantálja. A letétbe tett összeget tehát a

beruházás megvalósulása biztosítékának tekintették, az alperes a letét útján biztosított fizetési kötelezettségét a beruházás elmaradásáért, a szerződésszegő magatartásáért vállalta. Ha a felek a fizetési kötelezettséget a kötelemszegéshez, mint objektív tényhez kapcsolják, akkor a kötbérikötés gyakorlatilag garanciaígéretet tartalmaz. Mivel a mellékkötelezettség vállalója a saját magatartásáért jótáll, akkor mentesül a kötbérfizetés alól, ha a szerződészegés – lehetetlenülés – a jogosult hibájából következett be. Az alperes tehát csak abban az esetben tarthatott volna igényt a letétbe helyezett összegre, ha a teljesítés olyan okból vált volna lehetetlenné, amelyért a felperes a felelős.

Ez az eseti döntés számos kérdést felvet. Mindenekelőtt azt, hogy a Legfelsőbb Bíróság által kötbérnek minősített 8 millió forint jótálláshoz, vagy a Ptk. 249. §-ában foglalt garanciavállaláshoz kapcsolódik. Az eljáró bíróságok ítéletei felváltva használják a jótállás és a garancia kifejezéseket. Jótállásról ebben az esetben elvileg azért nem lehet szó, mert a Ptk. 248. § alapján jótállás csak hibás teljesítéshez kapcsolódhat. Itt azonban nem erre, hanem a szerződés lehetetlenülésére, megghiúsulására került sor. Kérdés, hogy jótállás a Ptk. 312. §-ában foglalt szerződészegési alakzathoz kapcsolódhat-e? Ha abból indulunk ki, hogy a pályázat nyertes a Ptk. 249. §-ában foglaltakhoz hasonló tartalmú fizetési kötelezettséget vállalt, akkor a fizetési kötelezettsége minden olyan esetben beállt volna, ha a szerződés teljesítése lehetetlenül, függetlenül attól, hogy a szerződészegésért ki a felelős. Ebben az esetben azonban inkább egy olyan sajátos felelősségvállalásról van szó, amely vegyíti egymással a Ptk. 248. §-ában foglalt jótállás és a Ptk. 249. §-ában foglalt garancia jellemzőit. Ez alapján azonban kérdés, hogy a felek szerződésükben eltérhetnek-e a Ptk. 248. § (1) bekezdésében megfogalmazottaktól, és kiterjeszthetik-e a jótállás szabályait a hibás teljesítésen kívül más szerződészegési alakzatokra is? Ezt a lehetőséget indokoltnak tűnik elismerni.

5. 3. Bankgarancia és akkreditív

A garanciát nemcsak a kezességtől és a jótállástól, hanem az akkreditívtől is el kell határolni. Ez adott esetben még nagyobb nehézséget jelent. A bankgaranciát és az akkreditívet – más néven: okmányos meghitelezést – együttesen okmányos bankműveletnek nevezik. A két jogügylet között számos hasonlóság, átfedés mutatható ki, amely alkalmassá teszi az akkreditívet arra, hogy szükség esetén ellássa a garancia funkcióját. A banki gyakorlatban mindazonáltal az akkreditívek értéke jóval csekélyebb, mint a garanciavállalásoké.

Az összehasonlítás szükségessé tesz egy rövid kitekintést az akkreditív szabályaira. Az akkreditív egy sajátos fizetési mód, a banki hitelezés egy speciális formája, amely alapján a vevő számlavezető bankja fizet a vevő helyett, amit utóbb beszed a vevőtől. A folyamatba bekapcsolódik még egy másik bank is, amelyet levelező banknak hívnak. Ez áll kapcsolatban az akkreditívet nyitó bankkal és ennek mutatja be az eladó a szükséges dokumentumokat.

Lényeges azonosság mutatható ki a két jogintézmény között az okmányigazolás tekintetében. Valójában az okmányvizsgálat nemcsak egy jelentős hasonlóság a két bankügylet között, de ebben a tekintetben az akkreditívre vonatkozó szabályok a garanciavállalásokra is irányadók.

Ehhez kapcsolódóan akkreditívnel is felmerül a kérdés, hogy a bank az okiratok valódiságát ellenőrizheti-e? A válasz az, hogy a bank csak az aláírásokat ellenőrzi, az okmányok valódiságát azonban nem köteles vizsgálni. Úgyszintén nem végez a bank minőségellenőrzést sem, vagyis az alapjogviszonyban szereplő árú minőségét és mennyiségét sem ellenőrzi, kizárólag a benyújtott dokumentumokat, okmányokat vizsgálja. Ezért is nevezik az akkreditívét okmányos meghitelezésnek.

A benyújtott okmányok vizsgálatának kérdése merült fel az EBH 2001/2/537. elvi döntésben is. Az eset tényállása szerint a bank garanciavállalási szerződés alapján nyitott visszavonhatatlan, halasztott fizetési akkreditívét a külföldi kedvezményezett javára. Az akkreditív teljesítéséhez a kedvezményezettnek öt példányban szabályszerűen aláírt kereskedelmi számlát és az alapjogviszony kötelezettje javára kiállított raktári elismervényt kellett benyújtania. A kedvezményezett az akkreditívbeli származó jogait engedményezte, amelyről a bankot értesítette. Ezt követően az akkreditívbeli származó jogok többszöri engedményezésére került még sor, míg végül az akkreditívbeli származó követelést a felperesek vásárolták meg. A bank ezeket az engedményezéseket tudomásul vette, feltétlen és visszavonhatatlan fizetési kötelezettséget vállalt. A bank utóbb arra hivatkozva tagadta meg a felpereseknek a fizetést, hogy a fizetési kötelezettsége az eredeti kedvezményezettel szemben sem állt be, mivel azonban ő az akkreditív feltételeit nem teljesítette - hamis raktárbizonylatot nyújtott be -, ezért az engedményezés sem volt érvényes.

A Legfelsőbb Bíróság ezzel kapcsolatban arra mutatott rá, hogy a tartalmi valótlanság – az okmányok hamis volta – csak rendkívül szűk körben vizsgálható. Abból, hogy akkreditív esetén a megbízó és a bank, valamint a megbízó és a vele szerződő fél közötti alapügylet nem vizsgálható, és az alapjogviszonyból eredő kifogások nem hozhatók fel – vagyis az akkreditív absztrakt jellegéből -, az következik, hogy a benyújtott okmányoknak az akkreditív előírásain túlmenő tartalmi valósága nem vizsgálható, csak az, hogy az okmányok megfelelnek-e az akkreditívben előírt kikötéseknek. Abból tehát, hogy az okmányok vizsgálatának csak szigorú formai követelmények tekintetében lehet helye, illetve, hogy a bank nem jogosult az alapügylet valós teljesítését vizsgálni, az következik, hogy az esetleges hamisság, hamisítottág a bank fizetési kötelezettségét nem befolyásolja. A banknak a külső megjelenés szerinti vizsgálat eredményeként elfogadott okmányok alapján, az akkreditívben előírt határidőben, teljesíteni kell a kifizetést akkor is, ha az okmányok valódisága tárgyában aggályai merültek fel, vagyis az okmányok meggyőződése szerint hamisak. A

Legfelsőbb Bíróság szerint a bank csak egy esetben mentesülhet a fizetési kötelezettség alól, mégpedig akkor, ha a hamisítást maga a kedvezményezett végezte, vagy abban részt vett. Nem engedhető ugyanis meg, hogy az akkreditív absztrakt jellegéből eredően maga a hamisító előnyhöz jusson. Nem annak van tehát döntő jelentősége, hogy a kedvezményezett hamis okmányokat nyújtott be, hanem annak, hogy a hamisításban ő maga részt vett-e, vagy sem.

A Legfelsőbb Bíróság ítéletével azonos következtetésre juthatunk a pénzforgalomról szóló 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet 41. § (1) bekezdése alapján is, amely az okmányok „megfelelőségéről” tesz említést. Ez tehát nem jelenti azt, hogy hamis okmányok alapján a bank automatikusan megtagadhatja a fizetést.

Nem teszi könnyebbé a két jogintézmény elhatárolását a pénzforgalomról szóló 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet sem. Ennek 41. §-a alapján ugyanis az okmányos meghitelezéssel a pénzforgalmi szolgáltató (nyitó forgalmi szolgáltató) az alapügyletben kötelezett megbízása alapján - saját nevében - arra vállal kötelezettséget, hogy ha a kedvezményezett meghatározott határidőn belül a meghatározott okmányokat hozzá benyújtja, illetve az okmányos meghitelezésben előírt egyéb feltételeket teljesíti, akkor az okmányos meghitelezésben meghatározott összeget az okmányok megfelelésége esetén részére megfizeti.

Figyelembe kell venni emellett azt is, hogy az akkreditív a bankra nézve kockázatot is jelent, ezért a bank az ügyfelétől, vagyis a megbízójától biztosítékot kérhet. Ez egy újabb egyezés a bankgaranciával.

Az elhatárolással kapcsolatban Harmathy Attila azt emeli ki, hogy bár az akkreditív is – a bankgaranciához hasonlóan – egy meghatározott ideig fennálló, meghatározott feltételek teljesítése esetére szóló fizetési ígéret, nem szerződéses kötelezettség teljesítésének elmulasztására szóló helytállást jelent, hanem fizetés lebonyolítását látja el.²⁷ Ennek alapján az akkreditívét egy fizetési számlák közötti fizetési módként határozhatjuk meg. Erre utal a pénzforgalmi szolgáltatás nyújtásáról szóló 2009. évi LXXXV. törvény 63. §-a, illetve a pénzforgalomról szóló 18/2009. (VIII. 6.) MNB rendelet 25. §-a is. Fizetési számlák közötti fizetési mód még az átutalás, a beszedés és a fizető fél által a kedvezményezett útján kezdeményezett fizetés. Az akkreditív esetében is arról van tehát szó, hogy a fizető fél a saját pénzforgalmi szolgáltatója részére fizetési művelet teljesítésére ad megbízást. Ezt tükrözi a hatályos jog is, amely a pénzforgalmi szabályok közé helyezi az akkreditívre vonatkozó rendelkezéseket.

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy az akkreditív egy fizetési mód, a garancia azonban biztosíték. Ha a felek a szerződésükben akkreditívben való fizetést írtak elő, akkor a kedvezményezett mindaddig nem is követelhet a kötelezettől az akkreditívben kívül fizetést, amíg az akkreditívét igénybe veheti. Az egy más kérdés, hogy az igénybe nem vett akkreditív lejártá után az adós közvetlen fizetési kötelezettsége feléled. Garancia esetében azonban a főadós mindvégig előtérben marad, a garáns szerepe azonban csak akkor kezdődik, amikor

27 Lásd HARMATHY (12. lj.) 433.

a főadós nem teljesít. A főadós tehát nem azért állítat garanciát, hogy ezen az úton teljesítse fizetési kötelezettségét, hanem, hogy biztosítékot nyújtson a hitelezőnek arra az esetre, ha nem teljesítené fizetési – vagy egyéb szerződéses – kötelezettségét. Garanciavállalás esetén tehát a kedvezményezett igénybevételei joga csak a főadós mulasztásakor nyílik meg. Ez a különbség azonban elhalványul, ha vételár megfizetésére akkreditív helyett, ugyanolyan cézzel, első felszólításra fizetést ígérő garanciát nyitnak a felek. Ebben az esetben már csak elvi szinten mutatható ki, hogy a főadós szerződéses kötelezettsége jogilag előtérben marad.

5. 4. Garancia és biztosítás

Az előzőekben már történt utalás arra, hogy a garancia és a biztosítás között is vannak hasonlóságok. Ez arra vezethető vissza, hogy gazdasági rendeltetésüket tekintve sok a közös vonás a két jogintézmény között. Mindkettő fizetést ígér ugyanis valamely esemény beállta vagy elmaradása esetére, ennyiben tehát biztosítja a kedvezményezettet (a biztosítottat).

A biztosítás azonban – kivéve az életbiztosítást – csak arra az esetre és annyiban ígér fizetést, ha a biztosítási eseményekből a biztosítottnak kára származik. Ezzel a jellemvonással ugyan a kártalanítási ígéretként funkcionáló garancia is rendelkezik, a bankgarancia más típusainál azonban sem ez, sem kárenyhítési, illetve tájékoztatási és bejelentési kötelezettség nem áll fenn. A bankgarancia legtöbb típusánál tehát a kártérítés gondolata fel sem merül, valamint kárnak sem kell fennállnia. Ez összefügg azzal is, hogy kárról addig nem beszélhetünk, amíg van felelős személy, és az attól való behajtás nem bizonyult eredménytelennek.²⁸

További különbség, hogy a garáns bank a kötelezettség vállalásáért nem a kedvezményezettől, hanem a megbízójától kap ellenértéket. A fentiekben bemutattuk, hogy a kedvezményezettrel való viszonylatban a garancia ellenérték nélküli.

Végül ki kell emelni azt a különbséget is, hogy a garáns bank által kapott jutalék célja nem az, hogy abból biztosítási alapot képezzenek. A bankgarancia vállalásáért kapott jutalék összegét teljesen más elvek alapján állapítják meg, mint a biztosítási díjat. Ez utóbbit ugyanis úgy számítják ki, hogy abból fedezetet képezzenek a biztosítási kockázatokra, vagyis a kockázatot osztják fel a biztosítottak között.

6. Bankgarancia a nemzetközi kereskedelemben

A nemzetközi kereskedelemben kiemelkedő jelentőséggel bírnak a bankgaranciákra vonatkozó szokások. Az elmúlt időszakban a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara (ICC) 1992 áprilisában közzétett 458. számú szokványa vált meghatározóvá, amely a feltétel nélküli garanciák egységes szabályairól szól (Uniform Rules for Demand Guarantees: URDG). 2010. július 1-én azonban jelentős változások léptek életbe, amelyeket az ICC új, 758. számú URDG-szokványa jelenít meg. Az akkreditív és a bankgarancia határainak az elmosódása

²⁸ Lásd Hidas-Szilágyi: (2. lj.) 39.

azonban nemzetközi szinten is megfigyelhető, amely arra vezethető vissza, hogy az új szokvány az akkreditív szabályaiból számos fogalmat és rendelkezést átvett.

Az Európai Unió belüli jogegységesítés jegyében 2009-ben látott napvilágot a Draft Common Frame of Reference (DCFR) nevű tervezet. A DCFR G-rész IV. könyve foglalkozik a személyi hitelbiztosítékokkal, azon belül a 3. fejezet a garanciával. A garanciára vonatkozó előírásokat azonban a Stand-by Letters of Credit-ekre is alkalmazni kell. A DCFR garanciára vonatkozó szabályai alapvetően a német jog hatását tükrözik és a német jogban ismert garancia intézményét szabályozzák.¹ Ennek megfelelően a fizetési kötelezettséget nem az alapügylet nem-teljesítése, hanem a garanciavállalásban megjelölt esemény váltja ki. Különbséget kell tenni normál garancia és első felszólításra vonatkozó garancia között. Normál garancia esetén a feleknek lehetőségük van a garanciaszerződést úgy alakítaniuk, hogy az szorosabban kapcsolódjon a kedvezményezett és a kötelezett közötti alapjogviszonyhoz, vagyis bizonyos járulékos hatások érvényesüljenek. Erre első felszólításra irányuló garancia esetén nincs lehetőség, vagyis ekkor a garáns az alapjogviszonnyal kapcsolatban semmilyen kifogásra nem hivatkozhat.

Az első felszólításra vonatkozó garancia esetén kérdéses, hogy a garanciaszerződésből származó kifogásokat felhozhatja-e a garáns? Ezzel kapcsolatban a jogirodalomban azt elismerik, hogy a garanciaszerződés érvényességével kapcsolatos kifogásokra hivatkozni lehet a kedvezményezettel szemben.² A kifogások felhozatala mellett vitatott a garancia átruházhatósága is.

A nemzetközi jogegységesítési törekvések azért kiemelkedően fontosak, mert a garancia gyakran külföldi elemet tartalmazó jogviszony, amikor is kérdéses lehet az alkalmazandó jog meghatározása. A legjobb megoldás, ha az irányadó jogot a felek határozzák meg a garanciaszerződés keretein belül. Ez nem kell, hogy azt eredményezze, hogy a garanciára is a biztosítandó alapügyletre alkalmazandó jog lesz az irányadó. A felek jogválasztása hiányában a nemzetközi magánjog szabályai szerint a garanciát vállaló jogát kell alkalmazni, mivel ő nyújtja a szerződésre jellemző szolgáltatást. Ez a gyakorlatban a garáns bank székhelye szerinti jog.

A jogvesztés kikötése

250. § (1) A felek írásban megállapodhatnak abban, hogy a szerződésszegésért felelős fél elveszít valamely jogot vagy kedvezményt, amely őt a szerződés alapján megilletné.

¹ SCHÜRNBRAND, Jan: *Das Recht der Personalsicherheiten im Entwurf des Gemeinsamen Referenzrahmens. Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2009/19. 875.

² SCHÜRNBRAND, Jan: *Das Recht der Personalsicherheiten im Entwurf des Gemeinsamen Referenzrahmens. Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2009/19. 875.